

Voorstel aan het AB

Van	Dagelijks Bestuur	ID-nummer	2019-1085923974-123
Portefeuillehouder	M. Bouts		
Onderwerp	Meerjarenraming 2020-2029 en Begroting 2020		
Agendapuntnr.	3.2	AB-vergadering	3 april 2019

Voorstel

Overeenkomstig het voorstel van het Dagelijks Bestuur:

1. Om reden van het in samenhang met elkaar afwegen van maatregelen die recht doen aan de integrale benadering zoals bedoeld vanuit de opdracht van Waterschap Limburg, het waterschap vragen uitstel te verlenen voor het per 2021 voldoen aan de gestelde effluentnormen.
2. In te stemmen met de bijgevoegde ontwerp-Meerjarenraming 2020-2024-2029 + ontwerp-begroting 2020.
3. In te stemmen met het voorstel om de waterschapbijdrage voor het jaar 2020 vast te stellen op € 74,56 mln.
4. Zowel de ontwerp-MJR als de ontwerp-begroting 2020 door het Dagelijks Bestuur ter advisering aan te bieden aan het Algemeen Bestuur van Waterschap Limburg.

Toelichting

Besluitvormingsproces omtrent de Begroting en Meerjarenraming

De onderhavige ontwerp-MJR 2020-2024-2029 en de ontwerp-Begroting 2020 worden – voorafgaande aan besluitvorming door het algemeen bestuur – door het dagelijks bestuur ten behoeve van het uitbrengen van een zienswijze voorgelegd aan Waterschap Limburg. In de Gemeenschappelijke Regeling Waterschapsbedrijf Limburg is omtrent dit proces onder artikel 19 het volgende opgenomen:

"Artikel 19: Begroting

1. Het dagelijks bestuur van de regeling zendt de ontwerp-begroting zes weken voordat zij aan het algemeen bestuur van de regeling wordt aangeboden, toe aan de algemene besturen van de deelnemers.
2. De ontwerp-begroting wordt door de zorg van de deelnemers voor een ieder ter inzage gelegd en tegen betaling van kosten algemeen verkrijgbaar gesteld. Van de terinzagelegging en de verkrijgbaarstelling geschiedt openbare kennisgeving.
3. De algemene besturen van de deelnemers kunnen bij het dagelijks bestuur van de regeling hun zienswijze over de ontwerp-begroting naar voren brengen. Het dagelijks bestuur van de regeling voegt de commentaren waarin deze zienswijze is verrat bij de ontwerp-begroting, zoals deze aan het algemeen bestuur van de regeling wordt aangeboden.
4. Het algemeen bestuur van de regeling stelt de begroting vast in het jaar voorafgaande aan dat waarvoor zij dient. Hierbij wordt rekening gehouden met de door het algemeen bestuur van de deelnemers uitgebrachte zienswijze.
5. Nadat deze is vastgesteld door het algemeen bestuur van de regeling, zendt het algemeen bestuur van de regeling, zo nodig, de begroting aan de algemene besturen van de deelnemers, die ter zake bij Gedeputeerde Staten hun zienswijze naar voren kunnen brengen.
6. Het dagelijks bestuur van de regeling zendt de begroting binnen vier weken na de vaststelling, doch in ieder geval vóór 1 augustus van het jaar voorafgaande aan dat waarvoor de begroting dient, aan Gedeputeerde Staten."

Daarnaast geldt volgens de Wet gemeenschappelijke regelingen (Wgr) dat de algemene besturen van de deelnemers de algemene financiële en beleidsmatige kaders voor begroting en MJR en de voorlopige jaarrekening van de GR tijdig (uiterlijk voor 15 april) te zien moeten krijgen. Verder bepaalt de Wgr dat de algemene besturen van de deelnemers 8 weken de tijd krijgen om zienswijzen met betrekking tot de begroting in te dienen.

Daarom is in de AB-vergadering van vandaag sprake van instemmen met en nog niet van vaststelling door het Algemeen Bestuur. Vaststelling van MJR en Begroting door het algemeen bestuur WBL is gepland voor juli a.s. rekening houdend met de uitgebrachte zienswijze van Waterschap Limburg.

Beoogd effect in relatie tot strategische doelen en toekomstvisie 2030

Naast invulling geven aan reguliere en noodzakelijke werkzaamheden en projecten wordt uitgegaan van een integrale taakbenadering gestoeld op voldoen aan de KRW-normen en invulling geven aan de Toekomstvisie Waterzuiveren en Waterketen 2030 en de nadere concretisering in de opdrachtverlening.

Een integrale benadering en afgewogen beoordeling van mogelijke maatregelen ondersteunt het leveren van een congruente bijdrage aan de doelstellingen vanuit Toekomstvisie Waterzuiveren en Waterketen 2030 alsook aan de aanvullend geformuleerde speerpunten en doelen zoals bij de nadere concretisering in de opdrachtverlening beschreven.

Het WL heeft bij de opdrachtverlening:

1. Aangegeven dat de kernopdracht is en blijft het tijdig voldoen aan de KRW-doelstellingen en aan de Limburgse effluentnormen.
2. Gevraagd om invulling te geven aan de Toekomstvisie Waterzuiveren en Waterketen 2030.
3. Gevraagd om aanvullende speerpunten en doelen ter hand te nemen zoals bij de nadere concretisering in de opdrachtverlening van WL aan WBL beschreven.
4. Als randvoorwaarde gesteld dat bij uitvoering van de opdracht prijs, kwaliteit en duurzaamheid maatschappelijk in balans moeten zijn.

Invulling geven aan deze opdrachtformulering vraagt om een integrale benadering waarbij mogelijke maatregelen worden beoordeeld en getoetst aan de KRW-richtlijnen en aan de doelstellingen vanuit de toekomstvisie en opdrachtverlening. Een te nemen maatregel op basis van de ééndimensionale benadering om te voldoen aan de KRW-richtlijnen kan tot een minder optimaal resultaat leiden dan een maatregel gebaseerd op een integrale benadering, rekening houdend met doelmatigheid en duurzaamheid.

Dit leidt tot een verschuiving in de wijze van beoordelen van Business case naar Value case, met als insteek om zo bedrijfsmatig mogelijk te voldoen aan de opdracht van WL.

Juli 2018 is al medegedeeld dat na jaren van economische recessie in de bouwsector vanaf 2016 weer volop wordt geïnvesteerd in grootschalige bouw- en infrastructurele projecten. Als gevolg van de recente krimp in de bouw gerelateerde sector zorgt de huidige groei in de bouw voor een stijgend tekort aan bouwmaterialen, bouw materieel en personeel. De cijfers volgens de bouwkostenindex voor de GWW sector (Grond, weg en waterbouw) laten een stijging in de aanbestedingsprijzen zien voor bouwprojecten van ruim 12% in de afgelopen 3 jaren.

In het kader van actualisatie van de op de diverse rwzi's te nemen maatregelen, zijn de investeringskosten opnieuw doorgerekend op basis van hernieuwde externe beoordeling.

Maatregelen op de rwzi's Panheel en Stein

De op de rwzi's Panheel en Stein te treffen maatregelen worden specifiek toegelicht omdat deze projecten de komende jaren qua investeringsvolume de grootste impact hebben. Deze rioolwaterzuiveringen Panheel en Stein dateren beide uit 1981 en zijn sindsdien niet ingrijpend aangepast. Per 1-1-2021 moeten beide rwzi's voldoen aan de KRW-eisen.

In 2014 is door een extern adviesbureau een inventarisatie gemaakt van de mogelijke aanpassingen welke noodzakelijk zijn om aan de toekomstige effluenteisen te voldoen. Hierbij is ook een kostenraming opgesteld die in het Meerjaren Investeringsprogramma (MIP) van Waterschapsbedrijf Limburg (WBL) is opgenomen.

Verschillende ontwikkelingen hebben ertoe geleid dat de oplossingsrichtingen uit 2014 niet meer actueel zijn. Zo zijn in Panheel, gezien de huidige staat van sommige onderdelen op korte termijn vervanging of grootschalige renovatie nodig aan het grofrooster (2019), diverse E-installaties (2019) en de slibretourvizels (2024). Bij elkaar een investering van meerdere miljoenen, die voor de komende jaren op het programma staan.

Voor de zuivering Stein geldt een vergelijkbaar beeld.

De integrale afweging van de te treffen maatregelen sluit aan op de doelstellingen volgens de toekomstvisie 2030 van Waterschap Limburg. Samen met de investeringen noodzakelijk voor het realiseren van de KRW-doelstellingen, worden de kosten over de komende jaren dan vergelijkbaar met de kosten voor een volledig nieuwe RWZI. In de overweging om de complete zuivering nieuw te bouwen, speelt ook mee dat een uitbreiding van de bestaande zuivering de keuzemogelijkheden voor nieuwe technologieën beperkt. Het voeren van twee verschillende biologische zuiveringssystemen

op één locatie is complex en verhoogt het risico op verminderde zuiveringsprestaties. Ook vanuit het oogpunt van bedrijfsvoering is dit ongewenst.

Het alternatief om het influent naar een grotere, nabijgelegen rwzi te transporteren biedt geen betere oplossing. Ook past dat niet binnen de toekomstvisie waarin gepleit wordt voor verdere decentralisatie.

De geschetste ontwikkelingen en de integrale afweging van de te treffen maatregelen ten behoeve van de nieuwe Meerjarenraming, hebben geleid tot de volgende ramingen voor de betreffende rwzi's:

- rwzi Panheel: € 24,6 mln waarvan € 10,5 mln voor KRW-maatregelen
- rwzi Stein: € 19,8 mln waarvan € 4,0 mln voor KRW-maatregelen.

Maatregelen op andere rwzi's

Om op vijf andere rwzi's (Hoensbroek, Susteren, Venray, Roermond, Meijel) tijdig te voldoen aan de voorgeschreven KRW-normen is een investering van € 63 mln nodig. Daarnaast nog jaarlijks € 2 mln extra aan exploitatiekosten (met name voor chemicaliën). Voorgeschreven KRW-normen waar die rwzi's overigens dicht bij zitten qua prestaties. Uit de berekeningen blijkt dat het verwijderen van de laatste (tienden van) milligrammen fosfaat en stikstof in relatieve en absolute zin veel geld kosten. Bijvoorbeeld vraagt dit op Hoensbroek een investering van € 23,4 mln.

Dit leidt tot een doelmatigheidsvraagstuk met betrekking tot het nemen van maatregelen op deze rwzi's. De vraag kan worden gesteld of de extra kosten van maatregelen voor verdere reductie van fosfaat en stikstof lozingen opwegen tegen de te realiseren kwaliteitsverbetering van het effluent.

Vanuit de integrale optiek is het aan te bevelen deze KRW-maatregelen in samenhang op te pakken met andere maatregelen ter verbetering van de waterkwaliteit en andere doelstellingen zoals circulariteit, grondstoffen-terugwinning, medicijnrestenverwijdering.

De aan de opdracht van WL ontleende integrale benadering vergt een nadere beoordeling van de te nemen maatregelen op genoemde vijf rwzi's. Dit gaat naar verwachting gepaard met het op een aantal rwzi's later dan 2021 maar ruim voor 2027 voldoen aan de gestelde KRW-normen.

Ook de investering gerelateerd aan de geplande opheffing van rwzi Simplveld is niet opgevoerd, met als reden dat heroverweging plaatsvindt met betrekking tot de opheffing van Simplveld en aansluiting op rwzi Wijlre.

Besluitvorming door Waterschap Limburg moet nog plaatsvinden.

Hiervoor in de plaats kunnen dan maatregelen komen die passen bij het open houden van de rwzi Simplveld

Besluitvorming omtrent het aanpassen van de datum waarop moet worden voldaan aan de effluentnormen op basis van de KRW-voorschriften is voorbehouden aan WL. Een verzoek daartoe is gekoppeld aan het verzoek tot het uitbrengen van een zienswijze omtrent concept- MJR en concept-Begroting 2020.

Risico's

De aan de opdracht van WL ontleende integrale benadering vergt een nadere beoordeling van de te nemen maatregelen op genoemde vijf rwzi's (Hoensbroek, Susteren, Venray, Roermond en Meijel). Dit gaat naar verwachting gepaard met het op een aantal van deze rwzi's later dan 2021 maar ruim voor 2027 voldoen aan de gestelde KRW-normen.

Met betrekking tot de KRW-wetgeving heeft het waterschap de ruimte om in de periode voorafgaand aan 2027 de fasering voor het voldoen aan die wetgeving aan te passen, mits goed onderbouwd.

Financiële consequenties

De netto kosten in het jaar 2020 stijgen met € 2,03 mln ten opzichte van de raming voor 2020 in de vorige MJR. De toename bestaat uit € 2,00 mln hogere exploitatiekosten en € 0,03 mln hogere kapitaallasten.

Van de gestegen exploitatiekosten heeft € 1,48 mln betrekking op uitwerking van de middenvariant. De uitwerking van de middenvariant voor een aantal speerpunten zoals aangegeven in de opdrachtbrief van WL, gaat overeenkomstig de opdracht gepaard met een bestuurlijk goedgekeurde structurele verhoging van de bijdrage van WL met 2% per 2020 (excl. autonome prijsontwikkeling).

Bij de hogere kapitaallasten wordt de toename met € 0,57 mln als gevolg van aangepaste ramingen van KRW-projecten gecompenseerd door het aangepast investeringsprogramma volgens het MIP.

De gemiddelde stijging van de netto kosten over de planperiode bedraagt € 1,74 mln. De gemiddelde stijging van de netto kosten over de planperiode is daarmee € 0,26 mln hoger dan de hierboven aangegeven structurele stijging voor uitwerking van de middenvariant volgens opdracht WL.

In absolute zin bedraagt de stijging van de netto kosten over de planperiode € 17,4 mln.

Deze stijging bestaat voor € 6,9 mln uit netto kapitaallasten (gemiddeld € 0,69 mln per jaar) en voor € 10,5 mln uit netto bedrijfsvoeringkosten (gemiddeld € 1,05 mln per jaar). In de bijgevoegde MJR is het verloop hiervan over de jaren aangegeven.

Totaal Netto Kosten bedragen x € 1.000	2011	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	Gemiddeld 2019-2028
MJR 2019-2028	72.510	69.764	72.533	74.316	72.310	72.640	73.876	75.694	75.696	77.632	76.274		74.074
MJR 2020-2029	72.510	69.764	74.559	77.693	74.228	75.315	75.836	77.352	77.095	78.857	77.437	79.564	75.814
Mutatie			2.026	3.377	1.918	2.675	1.960	1.658	1.399	1.225	1.163		1.740

In de jaren van de meerjarenraming na 2020 wordt het kosteneffect van aangepaste KRW-ramingen (voor zowel de bedrijfsvoeringkosten als de kapitaallasten) uitgevlakt als gevolg van integrale afweging van te nemen maatregelen en als gevolg van de verwachte voordelen als gevolg van 'operatie Waterkracht'.

Hierbij hoort de volgende planning van investeringsuitgaven:

MIP 2020-2029 bedragen x € 1.000	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	Totaal
Investeringsuitgaven	49.517	41.262	20.808	20.808	20.808	20.807	20.808	20.808	20.808	20.808	20.808	278.050

Ter vergelijking:

Wanneer de KRW-maatregelen niet in samenhang met andere maatregelen ter verbetering van de waterkwaliteit worden opgepakt en conform de oorspronkelijke planning zouden worden doorgevoerd, zou dat leiden tot onderstaande exploitatiegevolgen en investeringsuitgaven.

Totaal Netto Kosten bedragen x € 1.000	2011	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	Gemiddeld 2019-2028
MJR 2019-2028	72.510	69.764	72.533	74.316	72.310	72.640	73.876	75.694	75.696	77.632	76.274		74.074
MJR 2020-2029	72.510	69.764	74.890	82.508	78.926	78.986	80.335	81.065	79.903	81.415	79.586	81.319	78.738
Mutatie			2.357	8.192	6.616	6.346	6.459	5.371	4.207	3.783	3.312		4.664

MIP 2020-2029 bedragen x € 1.000	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	Totaal
Investeringsuitgaven	49.517	70.666	34.399	15.113	15.348	15.300	15.320	15.400	15.600	15.652	15.735	278.049

De gemiddelde stijging van de netto kosten over de planperiode bedraagt dan € 4,66 mln per jaar, waarvan € 1,48 mln betrekking heeft op de bestuurlijk goedgekeurde uitwerking van de middenvariant volgens de opdrachtbrief.

In absolute zin bedraagt de stijging van de netto kosten over de planperiode € 46,6 mln.

Uit de investeringsuitgaven blijkt dan een piek van € 70,7 mln in 2020.

Bijkomend voordeel van de integrale benadering ontleend aan de opdracht van WL gaat dus gepaard met een lagere kostenstijging en een gelijkmatiger verloop van de investeringsuitgaven.
In totaliteit zijn de exploitatielasten bij de integrale benadering over de 10 jarige planperiode € 29 mln lager.

Communicatie

N.v.t.

Ondernemingsraad

N.v.t.

Evaluatie en borging

De voortgang en ontwikkeling van het Meerjaren InvesteringsProgramma (MIP) wordt per kwartaal bij de bestuurlijke rapportage gedeeld met het bestuur. Hieraan wordt tevens besluitvorming over aanpassing van kredieten, het investeringsprogramma en de daaraan verbonden exploitatiegevolgen gekoppeld.

De directeur,

ing. E.M. Pelzer MMO

De voorzitter,

drs. ing. P.F.C.W. van der Broeck

Vastgesteld door het Algemeen Bestuur d.d. 3 april 2019.

De directeur,

ing. E.M. Pelzer MMO

De voorzitter,

drs. ing. P.F.C.W. van der Broeck

Ontwerp-Meerjarenraming
2020-2024-2029
Ontwerp-Begroting 2020

Vastgesteld d.d. xx-juli 2019
Door Algemeen Bestuur WBL

Sharepoint-nr.: 2019-
1085923975-65

Maria Theresialaan 99
Postbus 1315, 6040 KH
ROERMOND
T +31 (0)88 842 00 00

Inhoud

1	Inleiding	5
2	Bestuurlijke randvoorwaarden	7
2.1	Wijzigingen in de uitgangspunten voor MJR 2020-2029 en Begroting 2020	7
2.2	Van taakgericht werken naar procesgericht werken	9
3	Missie, visie, strategische doelen	10
3.1	Missie, visie, strategische doelen	10
3.2	Organogram	11
4	Externe ontwikkelingen relevant voor het WBL	14
4.1	Doelmatigheidswinst Bestuursakkoord Water	14
4.2	Kader Richtlijn Water	14
5	Het Waterschapsbedrijf in 2020-2024-2029	16
5.1	Strategisch doel: Schoon en ecologisch gezond water	16
5.1.1	Schoon en ecologisch gezond water: Wat willen we bereiken?	16
5.1.2	Schoon en ecologisch gezond water: Waar staan we nu?	18
5.1.3	Schoon en ecologisch gezond water: Wat gaan we doen?	19
5.2	Strategisch doel: Vergroten Duurzaamheid	21
5.2.1	Vergroten duurzaamheid: Wat willen we bereiken?	21
5.2.2	Vergroten duurzaamheid: Waar staan we nu?	22
5.2.3	Vergroten duurzaamheid: Wat gaan we doen?	24
5.3	Strategisch doel: Vergroten Maatschappelijke waarde	26
5.3.1	Vergroten maatschappelijke waarde: Wat willen we bereiken?	26
5.3.2	Vergroten maatschappelijke waarde: Waar staan we nu?	27
5.3.3	Vergroten maatschappelijke waarde: Wat gaan we doen?	30
5.4	Kritische succesfactoren	32
5.4.1	Kritische succesfactoren: Wat willen we bereiken?	32
5.4.2	Kritische succesfactoren: Waar staan we nu?	33
5.4.3	Kritische succesfactoren: Wat gaan we doen?	36
6	Financiële gevolgen uitvoerend beleid WBL	39
6.1	Exploitatiegevolgen 2020-2029	39
6.1.1	De netto kosten ten opzichte van de vorige MJR	39
6.1.2	Netto Kosten ten opzichte van BAW-doelstelling	40
6.1.3	Vergelijking landelijk van de kosten per v.e.	41
6.1.4	Toelichting netto kosten ten opzichte van het referentiejaar 2011	42
6.1.5	Toelichting netto kosten ten opzichte van vorige Meerjarenraming	43
6.2	Investeringen 2020-2024-2029	47
6.3	Maatregelen Kader Richtlijn Water (KRW)	48
6.4	EMU-saldo	53

7	Beschouwing bij de Begroting 2020	54
7.1	De ontwikkelingen sinds het begrotingsjaar 2019	54
7.2	Uitgangspunten en normen	56
7.3	Incidentele baten en lasten	56
7.4	Kostentoerekening	56
7.5	Onttrekkingen aan 'overige bestemmingsreserves' en voorzieningen	57
7.6	Waterschapsbelastingen	57
7.7	Reservepositie: het weerstandvermogen	58
7.8	Financiering	58
7.8.1	Treasury-paragraaf (financieringsparagraaf)	58
7.8.2	Risicoparagraaf	62
8	Exploitatie-uitgaven Meerjarenraming naar BBP-opzet	64
9	De Begroting 2020 (naar kostendragers + naar kostensoorten)	66
9.1	De Begroting 2020 naar kostendragers	66
9.2	De Begroting 2020 + MJR naar kosten- en opbrengstsoorten	68
9.2.1	De Begroting 2020 + MJR naar kostensoorten	68
9.2.2	De Begroting 2020 + MJR naar opbrengstsoorten	69
9.3	Begroting 2020: de bijdrage van het Waterschap Limburg	70
10	Bijlagen MJR 2020-2024 en Begroting 2020	61
10.1	Bijlage 1: Opstelling naar sectoren van netto kosten en formatie	63
10.2	Bijlage 2: Kritieke Prestatie Indicatoren (KPI's) Meerjarenraming	64
10.3	Bijlage 3: Rekenuitgangspunten MJR 2020-2029 en Begroting 2020	65
10.4	Bijlage 4: Staat van immateriële, materiële, financiële vaste activa en onderhanden werk	67
10.5	Bijlage 5: Staat van vaste schulden	68
10.6	Bijlage 6: Staat van reserves en voorzieningen	69
10.7	Bijlage 7: Berekening van het rente-omslagpercentage	70
10.8	Bijlage 8: Staat van personeelslasten	71
10.9	Bijlage 9: Kostenverdeelstaat met toelichting	72
10.10	Bijlagen 10: Kosten, Baten en Netto kosten volgens MJR 2019-2023	75

1 Inleiding

Waterschapswet

Met betrekking tot de Meerjarenraming (MJR) is in de nota van toelichting op de waterschapswet het volgende opgenomen:

“In de besprekingen ter voorbereiding van en over de meerjarenraming geeft het algemeen bestuur het dagelijks bestuur de beleidsmatige en financiële kaders mee die gelden voor de uitwerking van het meerjarenbeleid voor het komende jaar”. Bij de toelichting op artikel 4.6 wordt dit nog eens benadrukt: “Voor de kaderstellende en beleidsbepalende functies van het algemeen bestuur is het jaarlijks ontwikkelen en bespreken van het meerjarig beleidskader essentieel”. Verder wordt hierbij het volgende aangegeven: “De MJR moet in beginsel structureel sluitend zijn, dat wil zeggen dat lasten en baten aan het einde van de meerjarenperiode in evenwicht moeten zijn”.

De MJR wordt behandeld voorafgaand aan de Begroting. Bij de begroting stelt het algemeen bestuur de kaders voor zowel het beleid als de financiën voor het komende jaar vast. Bij de behandeling van de begroting dient te worden aangegeven – in de situatie dat de MJR op een eerdere datum (bijv. in het voorjaar) behandeld wordt dan de begroting – welke van de gehanteerde normen en uitgangspunten in belangrijke mate afwijken van het voorafgaande begrotingsjaar én van de MJR.

Bij het Waterschapsbedrijf Limburg (WBL) worden MJR + Begroting gelijktijdig in het voorjaar behandeld; voor de beleids- en verantwoordingscyclus betekent dit dat een fysiek gescheiden document MJR en Begroting niet noodzakelijk is.

In deze opzet worden de beleidsmatige en financiële kaders voor de MJR door het Dagelijks Bestuur behandeld in december voorafgaand aan het jaar van het opstellen van de MJR en de Begroting.

De indeling van zowel de Meerjarenraming als de Begroting dient te voldoen aan de in de wetgeving opgenomen kaders, concreet: er dient een programmabegroting te worden opgesteld. Met het Algemeen Bestuur is afgestemd, dat de taakstelling WBL: “Zuiveren en verwerken van afvalwater” wordt uitgewerkt langs de vastgestelde strategische doelen en thema's.

Functie van Meerjarenraming en Begroting

De meerjarenraming is gebaseerd op het beleid dat door het waterschap wordt gevoerd en de financiële gevolgen daarvan voor het waterschapsbedrijf, waaronder de lasten en baten van het bestaande en het nieuwe beleid.

De Begroting 2020 vormt de eerste jaarschijf van de meerjarenraming 2020-2024-2029. In de begroting wordt de uitvoering van het beleid, de doelstellingen en de daaraan verbonden kosten voor het desbetreffende jaar toegelicht. De functie van de Begroting is meerledig:

- Allocatiefunctie; toewijzen van middelen naar programma's en kostensoorten;
- Autorisatiefunctie; door het vaststellen van de begroting wordt het Bestuur van het WBL gemachtigd om de opgenomen middelen conform de begroting in te zetten;

- Taakstellende functie; uitoefening van de aan het WBL opgedragen activiteiten moet binnen de vastgestelde begroting blijven;
- Beheersfunctie; tijdens het jaar, en aan het einde van het jaar via de jaarrekening, worden de werkelijke resultaten getoetst aan de in de begroting opgenomen middelen.

De Begroting 2020 van het WBL vormt input voor de bepaling van het tarief van de zuiveringsheffing voor het jaar 2020 door het Waterschap Limburg.

Inhoudelijk

In *hoofdstuk 2* worden de bestuurlijke randvoorwaarden weergegeven, bestaande uit de vastgestelde uitgangspunten voor meerjarenraming en begroting.

In *hoofdstuk 3* worden de missie, visie, ambitie en de strategische doelen weergegeven.

Hoofdstuk 4 wordt aangegeven welke relevante externe en interne ontwikkelingen van invloed zijn op deze MJR.

Hoofdstuk 5 bevat de uitvoering van het beleid naar de onderscheiden strategische doelen en thema's. Voor de overzichtelijkheid is bij de toelichtingen steeds hetzelfde stramien toegepast:

- wat willen we bereiken (= de doelstellingen, de beoogde effecten)
- waar staan we nu (= weergave van de huidige status)
- wat gaan we doen (= gerichte activiteiten om de beoogde effecten te realiseren).

Bij voorstellen gericht op realisatie van doelstellingen vanuit het Klimaatakkoord (met als pijlers energie, adaptatie, duurzaamheid) wordt als beoordelingskader gehanteerd dat realisatie minimaal kostenneutraal moet zijn ten opzichte van de vastgestelde Begroting / MJR alsook dat realisatie plaats vindt binnen de reguliere afschrijvingstermijnen WBL. Omtrent deze maatregelen zal het bestuur steeds geïnformeerd worden en zullen bestuursrelevante maatregelen steeds ter besluitvorming aan het bestuur worden voorgelegd.

Door deze handelwijze te kiezen kan worden voldaan aan de energie- en duurzaamheidsdoelstellingen, zonder dat dit leidt tot extra kosten voor de burger.

Hoofdstuk 6 geeft een opstelling van de financiële gevolgen volgens de MJR, waarbij een vergelijking wordt gemaakt met de vorige MJR en het referentiejaar 2011.

Hoofdstuk 7 bevat de beschouwing bij de Begroting 2020. De *hoofdstukken 8 en 9* bevatten de opstelling van de Begroting 2020 naar de kosten- en opbrengstsoorten alsmede een presentatie van de cijfers van MJR en Begroting conform het landelijk voor de waterschappen gebruikelijke BBP-format.

2 Bestuurlijke randvoorwaarden

Kernopdracht is en blijft het tijdig voldoen aan de KRW-doelstellingen en aan de Limburgse effluentnormen.

Daarnaast heeft Waterschap Limburg verzocht invulling te geven aan de Toekomstvisie Waterzuiveren en Waterketen 2030 (vastgesteld door algemeen bestuur WL op 13-9-2017). Hiervoor heeft WL op 4-10-2018 een nadere concretisering in de opdrachtverlening verstrekt alsook de opdracht om aanvullende speerpunten en doelen ter hand te nemen als beschreven in deze opdrachtverlening.

Als voorwaarde is gesteld dat prijs, kwaliteit en duurzaamheid maatschappelijk in balans moeten zijn.

2.1 WIJZIGINGEN IN DE UITGANGSPUNTEN VOOR MJR 2020-2029 EN BEGROTING 2020

Conform afspraak met uw bestuur zijn de concreet benoemde uitgangspunten voorafgaande aan de opstelling van de Meerjarenraming ter besluitvorming voorgelegd aan het Dagelijks Bestuur. Deze uitgangspunten zijn december 2018 door het Dagelijks Bestuur vastgesteld en vervolgens eveneens december 2018 ter kennisneming geagendeerd voor het Algemeen Bestuur. De onderhavige Meerjarenraming is gebaseerd op deze vastgestelde uitgangspunten.

De in de nadere concretisering van de opdrachtverlening aangegeven speerpunten en doelen komen als volgt terug bij de geformuleerde bestuurlijke uitgangspunten:

- Speerpunt Energie en Grondstoffen met de doelen Energieneutraal en Grondstoffenhergebruik; bij
  - thema Energieneutraal werken
  - thema Hergebruik van grondstoffen
- Speerpunt klimaatbestendig met de doelen Effluentgebruik/droogtebestrijding en Klimaatneutraal; komt terug bij:
  - thema Klimaatbestendig
- Voorrang geven aan doel Medicijnrestenverwijdering komt terug bij:
  - thema Kwaliteitsdoelstelling zuiveren

Het verzoek om overkoepelend aan de doelen in onze plannen duurzaamheid en innovatie een prominente rol te geven komt terug bij:

- thema Ontwikkelen en toepassen van innovaties
- strategisch doel Vergroten duurzaamheid.

De genoemde streefbeelden "Transitie infra", "Co-creatie" en "IT en Big data" zijn terug te vinden bij:

- thema Kostenontwikkeling WBL
- thema Samenwerking in de gouden driehoek
- KSF Bedrijfsmiddelen

Zie paragraaf 3.1 voor een volledig overzicht de strategische doelen en thema's.

De uitgangspunten zoals vastgesteld voor de Meerjarenraming 2020-2024-2029 + Begroting 2020 zijn opgenomen in hoofdstuk 5 onder het kopje "Wat willen we bereiken?".

2.2 VAN TAAKGERICHT WERKEN NAAR PROCESGERICHT WERKEN

Reeds vorige MJR is geconstateerd dat er in toenemende mate sprake is van een spanningsveld tussen kosten en de bestuurlijke ambities ten aanzien van schoon water, circulariteit en kwaliteit. Daarbij is in overweging gegeven om tot een meer output gestuurde benadering te komen met daarbij passende financiële kaders.

In de AB-vergadering van 20 december 2017 is daarnaast gevraagd om de personele bewegingsruimte die wordt gecreëerd door invoering van het Generatiepact en de omzetting van inhuurkrachten naar vaste menskracht mee te nemen in het voorstel.

Deze vraagstelling is met ondersteuning door een extern adviesbureau nader uitgewerkt onder de werknaam 'operatie Waterkracht' met als doelstelling om te komen tot een integraal Masterplan ter versterking van de bedrijfsvoering en om de veranderingen in een verantwoord ontwikkeltempo door te voeren.

Inzet van het onderhanden autonome organisatie ontwikkeltraject 'operatie Waterkracht' is om sneller en beter in te spelen op veranderende maatschappelijke omstandigheden en innovatieve ontwikkelingen, sneller te handelen binnen de reguliere bedrijfsvoering en daarmee korte doorlooptijden, sneller te kunnen inspelen op klantverwachtingen bij werkzaamheden voor derden en beter te kunnen inspelen op waarde toevoegende samenwerking met andere partijen. Een ontwikkeltraject dat bijdraagt aan het kwalitatief laten groeien van de organisatie en het individu. Dit traject heeft inmiddels geleid tot een wijziging van de organisatiestructuur per 1-1-2019 met als doel:

- het versterken van de innovatiekracht;
- het versterken van de executiekracht;
- het versterken van de samenwerking in de waterketen;
- een meer toekomstbestendige organisatie (flexibel, wendbaar en robuust).

Onder autonome ontwikkelingen wordt ook verstaan de herbezetting van het generatiepact, de omzetting van inhuur naar vast en/of de mogelijkheid van inbesteden in plaats van uitbesteden van werkzaamheden.

Bovendien zal de benodigde capaciteit, nu en in de toekomst, worden bepaald door een intensievere samenwerking met partners en ontwikkelingen op het gebied van bijvoorbeeld automatisering, assetmanagement en centrale capaciteitsplanning.

Het organisatie ontwikkeltraject omvat de opgave om te groeien van een taak / activiteit georiënteerde organisatie naar een proces georiënteerde organisatie, waarbij procesgericht werken centraal staat.

Daartoe is een procesarchitectuur ontworpen waarin processen leidend zijn voor de inrichting van de organisatie. Bij procesgericht werken wordt de samenhang van werkzaamheden bekeken die moeten leiden tot realisatie van de strategische keuzes van de organisatie en continu verbeteren. De kracht van procesgericht werken ligt in het denken vanuit de samenhang van de uit te voeren werkzaamheden. Medewerkers weten welke rol zij vervullen in welk proces en welke output zij moeten leveren. Het proces wordt gedefinieerd vanuit het perspectief van de (interne/externe) klant en niet vanuit het individu.

3 Missie, visie, strategische doelen

3.1 MISSIE, VISIE, STRATEGISCHE DOELEN

Het WBL is een bedrijfsmatige organisatie met de kerntaken transporteren afvalwater, zuiveren afvalwater en verwerken van slib. Ter ondersteuning van een doelmatige aansturing wordt ingezet op procesgericht werken met prijs, kwaliteit en duurzaamheid maatschappelijk in balans.

Bij het WBL wordt ingezet op een verhoging van de professionaliteit, verbetering van de kennis van en vergroten van de samenwerking met de markt, verantwoord gebruik van innovatieve ontwikkelingen. Dit vraagt om los te komen van het ambtelijk denken en handelen en een transitie te maken naar het denken en handelen als een ondernemer. Dit ontwikkelingstraject gaat gepaard met een geleidelijke cultuurverandering en een verschuiving van reactief handelen naar proactief handelen.

Deze ontwikkeling sluit aan bij de geformuleerde missie en visie.

De **missie** van het WBL luidt als volgt:

Zoveel mogelijk uit water halen, met als slogan: **Water. We halen er [samen] alles uit!**

Gezuiverd water en het residu geven wij een nieuwe bestemming waardoor we een fundamenteel verschil maken in samenleving en ecosysteem .

De **visie** van het WBL geeft weer hoe het WBL wil worden herkend:

Wij streven er naar met het zuiveren van water de wereld om ons heen gezonder en duurzamer te maken.

Wij bieden de beste werkomgeving voor mensen die deze passie delen en samen bieden we onze ketenpartners ongekende meerwaarde.

Met als **ambitie**:

Het meest bewonderde **grondstoffen**, **energie** en **waterketen**bedrijf van Nederland worden door creativiteit, inventiviteit en hoge performance.

Voor het concretiseren van de uitvoeringsdoelen naar meetbare criteria, zijn per strategisch doel de voor dat doel relevante thema's onderscheiden. Voor het meetbaar sturen en verantwoorden worden per thema Kritieke Prestatie Indicatoren (KPI's) benoemd, waarmee de (beoogde) effecten van de inspanningen en maatregelen per thema kwantitatief kunnen worden gemeten en gevolgd. Naast kwantitatieve KPI's kunnen ook kwalitatieve doelstellingen bij de thema's worden benoemd en gevolgd.

De volgende strategische doelen en thema's worden onderscheiden:

1. Schoon en ecologisch gezond water

Nadere uitwerking van dit strategisch doel vindt plaats langs onderstaande Thema's:

- 1a Kwaliteitsdoelstelling zuiveren
- 1b Ontwikkelen en toepassen van innovaties

2. Vergroten Duurzaamheid

Nadere uitwerking van dit strategisch doel vindt plaats langs onderstaande Thema's:

- 2a Energieneutraal werken binnen WBL;
- 2b Energieneutraal werken binnen de (afval)waterketen;
- 2c Hergebruik van grondstoffen;
- 2d Klimaatbestendig.

3. Vergroten Maatschappelijke Waarde

Nadere uitwerking van dit strategisch doel vindt plaats langs onderstaande Thema's:

- 3a Kostenontwikkeling WBL;
- 3b Kostenontwikkeling (afval)waterketen;
- 3c Samenwerking in de gouden driehoek.

4. Randvoorwaardelijk: de Kritische succesfactoren:

- 4a de organisatie (incl. de bedrijfsvoeringprocessen)
- 4b de bedrijfsmiddelen

Voor de onderscheiden Kritieke Prestatie Indicatoren wordt verwezen naar bijlage 2.

Randvoorwaardelijk voor het realiseren van de strategische uitvoeringsdoelen, zijn de kwaliteit van de organisatie (incl. de bedrijfsvoeringprocessen) en de bedrijfszekerheid van de bedrijfsmiddelen (Kritische succesfactoren). De volgende invalshoeken moeten daarbij in balans zijn:

- het verbeteren van systemen en structuren in de organisatie;
- optimaliseren van het gebruik van IT-middelen en van de samenhang tussen de geautomatiseerde toepassingen en het implementeren van innovaties met betrekking tot Informatie en Communicatie Technologie (ICT);
- het begrijpen en verbeteren van de teamsamenwerking en de cultuur;
- het kennen en inzetten van persoonlijke kwaliteiten van medewerkers en het beschikken over gedragsalternatieven.

3.2 ORGANOGRAM

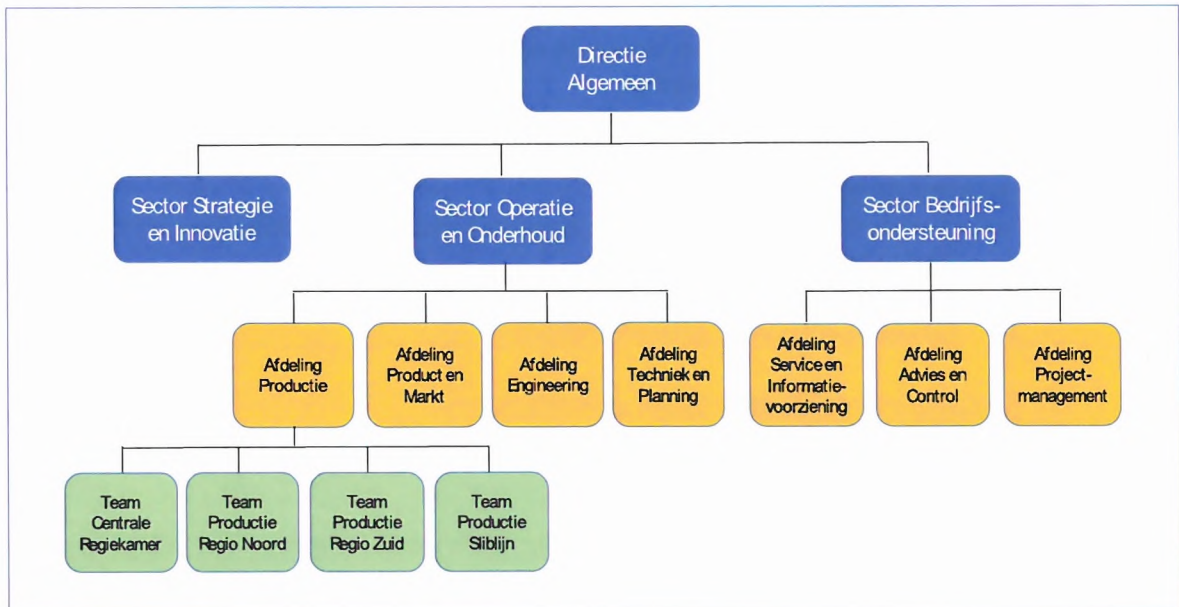
De in hoofdstuk 2 beschreven procesarchitectuur is vertaald in een nieuwe inrichting van de organisatie, bestaande uit 3 sectoren en in totaal 7 afdelingen. De afdeling Productie van de sector Operatie en Onderhoud omvat daarnaast nog 4 teams.

Vanaf 1-1-2019 worden 3 sectoren onderscheiden met elk een sectordirecteur:

- sector Strategie en Innovatie (bepalen);
- sector Operatie en Onderhoud (doen);
- sector Bedrijfsondersteuning (ondersteunen).

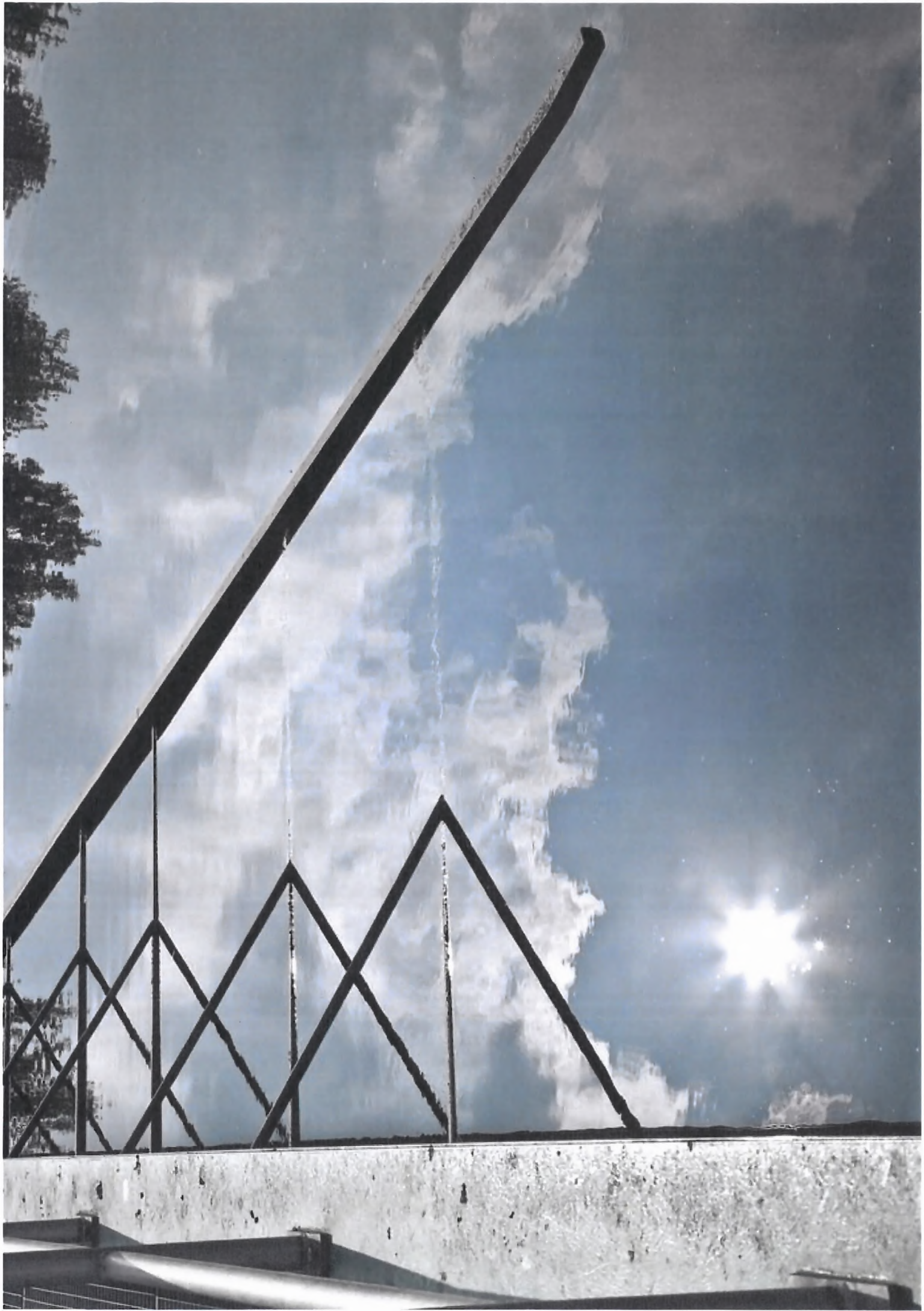

De structuur van de organisatie is als volgt:

Positie Waterschapsbedrijf Limburg

Bij de fusie tot Waterschap Limburg is besloten tot handhaving van het Waterschapsbedrijf Limburg als Gemeenschappelijke Regeling met een zelfstandige uitvoering van de zuiveringstaak. Dit besluit is 13 september 2017 door het Algemeen Bestuur nogmaals bekrachtigd.

4 Externe ontwikkelingen relevant voor het WBL

4.1 DOELMATIGHEIDSWINST BESTUURSAKKOORD WATER

De economische situatie en de daaruit voortvloeiende Rijksbezuinigingen hebben in 2011 geleid tot het landelijk Bestuursakkoord Water, waarbij een doelmatig en rationeel waterbeheer als kerntaak voorop staat.

In het Bestuursakkoord Water is vastgelegd dat partijen (rijk, provincies, waterschappen, drinkwaterbedrijven, gemeenten) gezamenlijk streven naar een doelmatigheidswinst die oploopt tot jaarlijks € 750 miljoen in 2020.

Deze € 750 mln is daarbij als volgt opgebouwd (bron: Bestuursakkoord Water, april 2011):

Waterketen	(in mln €)
- waterschappen en gemeenten	380
- drinkwaterbedrijven	70
- rijk, provincies, waterschappen, gemeenten	300
	<hr/>
	750
Doelmatigheidswinst van € 750 mln	(in mln €)
- gemeenten (riolering)	140
- waterschappen (zuivering)	100
- waterschappen en gemeenten	140
- drinkwaterbedrijven	70
- overdracht bestrijding muskus- beverratten van provincie naar waterschappen	19
- aanleg/verbetering primaire waterkeringen van rijk naar ws-en (gedeeltelijk) *	181
- waterschappen, gemeenten en drinkwaterbedrijven	100
	<hr/>
	750
(*) periode 2011-2013: € 81 mln; in jaar 2014: € 131 mln; vanaf jaar 2015: € 181 mln	

Bij het opstellen van de MJR heeft WBL vanaf het referentiejaar 2011 rekening gehouden met bezuinigingsmogelijkheden, waarmee wordt bijgedragen aan de doelstelling van de moederorganisatie om adequaat te voldoen aan bovengenoemde Rijksbezuinigingen.

De Limburgse gemeenten zijn samen met het Waterschap Limburg, WML en WBL in de regio's aan het werk om de gestelde doelen te realiseren.

4.2 KADER RICHTLIJN WATER

In 2013 is het Besluit Kwaliteitseisen Monitoring Water (BKMW 2009) bijgesteld en aangescherpt. Dit besluit is met ingang van 22 december 2015 van kracht (BKMW 2015). Dientengevolge heeft het waterschap ook de normen voor het effluent van de rioolwaterzuiveringsinstallaties (rwzi's) die gebaseerd waren op het BKMW 2009 opnieuw berekend en deze strengere effluent normen kenbaar gemaakt aan het WBL (dd. 19-11-2014 kenmerk 2014.01104).

Een en ander is ook vastgelegd in het voor WBL kaderstellend Waterbeheerplan 2016-2021. De invoering van de KRW-effluentnormen gebeurt gefaseerd omdat de realisatie van maatregelen op rwzi's tijd en geld vergt en de effluentnormen verband houden met de achtergrondkwaliteit van het ontvangende oppervlaktewater. Sommige zuiveringsinstallaties moeten daarom al vóór 2021 aan een eerste norm aanscherping voldoen. Andere rwzi's hoeven pas per 2021 te voldoen doch alle rwzi's moeten uiterlijk in 2027 aan de scherpste KRW-normen voldoen.

Het WL heeft bij de opdrachtverlening 2018 die een nadere uitwerking is van toekomstvisie 2030:

1. Aangegeven dat de kernopdracht is en blijft het tijdig voldoen aan de KRW-doelstellingen en aan de Limburgse effluentnormen;
2. Gevraagd om invulling te geven aan de Toekomstvisie Waterzuiveren en Waterketen 2030;
3. Gevraagd om aanvullende speerpunten en doelen ter hand te nemen zoals bij de nadere concretisering in de opdrachtverlening van WL aan WBL beschreven;
4. Als randvoorwaarde gesteld dat bij uitvoering van de opdracht prijs, kwaliteit en duurzaamheid maatschappelijk in balans moeten zijn.

Invulling geven aan deze opdrachtformulering vraagt om een integrale benadering waarbij mogelijke maatregelen worden beoordeeld en getoetst aan de KRW-richtlijnen en aan de doelstellingen vanuit de toekomstvisie en opdrachtverlening. Een te nemen maatregel op basis van de ééndimensionale benadering om te voldoen aan de KRW-richtlijnen kan tot een minder optimaal resultaat leiden dan een maatregel gebaseerd op een integrale benadering, rekening houdend met doelmatigheid en duurzaamheid.

Dit leidt tot een verschuiving in de wijze van beoordelen van Business case naar Value case, met als insteek om zo bedrijfsmatig mogelijk te voldoen aan de opdracht van WL.

In het kader van actualisatie van de op de diverse rwzi's te nemen maatregelen, zijn de investeringskosten opnieuw doorgerekend op basis van hernieuwde externe beoordeling

In paragraaf 6.3 worden de KRW-maatregelen per rwzi inclusief de noodzakelijke investeringen beknopt weergegeven.

5 Het Waterschapsbedrijf in 2020-2024-2029

Overeenkomstig het gestelde in de wetgeving voor de waterschappen volgt onderstaand een toelichting op het bestaande respectievelijk het nieuwe uitvoerend beleid, behandeld langs de geformuleerde en vastgestelde strategische doelen en thema's. Per thema zullen daarbij steeds de volgende vragen worden behandeld:

- Wat willen we bereiken?
- Waar staan we nu?
- Wat gaan we doen?

De financiële consequenties voor de baten en de lasten van dit uitvoerend beleid worden weergegeven en behandeld in hoofdstuk 6.

5.1 STRATEGISCH DOEL: SCHOON EN ECOLOGISCH GEZOND WATER

Het doel "Schoon en ecologisch gezond water" betekent voor WBL focus op de geformuleerde thema's gebaseerd op de kwaliteitsdoelstelling van de Europese Kaderrichtlijn Water (KRW). Dit houdt in voldoen aan de verdergaande effluenteisen, verwijderen van probleemstoffen zoals medicijnresten, hormonen en pesticiden en daartoe nieuwe en efficiëntere technieken en technologieën in het zuiveringsproces ontwikkelen en toepassen.

5.1.1 Schoon en ecologisch gezond water: Wat willen we bereiken?

Thema: Kwaliteitsdoelstelling zuiveren [*Wat willen we bereiken*]

Vanuit dit thema willen we bereiken dat uitvoering wordt gegeven aan:

- de KRW-doelstellingen overeenkomstig de effluentnormen van Besluit Kwaliteitseisen Monitoring Water (BKMW 2015) zoals bij brief van 18-11-2014 (2014.01104) kenbaar gemaakt aan het WBL, met inbegrip van de volgende wijzigingen in de KRW-normen en ingangsdata:
  - rwzi Weert: in overleg met Rijkswaterstaat is middels maatwerkvoorschrift een hogere grenswaarde voor totaal fosfor en totaal stikstof toegestaan tot 1-10-2019 (brief 8-2-2017, kenmerk 2017.00096);
  - rwzi Simpelveld: geen investering opgevoerd, met als reden dat heroverweging plaatsvindt met betrekking tot de geplande opheffing van rwzi Simpelveld (besluitvorming door WL moet nog plaatsvinden);
- het effluentbeleid van WL en aan de aanvullende effluentnormen vanuit het door WL op te stellen watersysteemkader;
- implementatie van het beleid afnameverplichting: concretiseren afspraken met gemeenten vóór 2020;
- de aanpak van medicijnresten vanuit het streefbeeld Waterkwaliteit (zie opdracht WL, referentie 2018-D143065);
- de aanpak van microverontreinigingen op basis van het door WL op te stellen watersysteemkader (maatwerk per rwzi).

Thema: Ontwikkelen en toepassen van innovaties [*Wat willen we bereiken*]

Middels onderzoek naar en het zo mogelijk toepassen van efficiëntere technieken en/of innovaties voldoen aan de huidige alsook aan de toekomstige kwaliteitsnormen voor schoon en ecologisch gezond water.

Overeenkomstig de opdracht van WL wordt bij de plannen aan duurzaamheid en innovatie een prominente rol gegeven.

5.1.2 Schoon en ecologisch gezond water: Waar staan we nu?

Thema: Kwaliteitsdoelstelling zuiveren [Waar staan we nu?]

- WBL vaart een koers gericht op het omvormen van de huidige zeer robuuste en niet flexibele infrastructuur naar installaties gebaseerd op het Verdygo-concept: een modulair bouwconcept voor zuiveringsinstallaties dat de mogelijkheid biedt om sneller in te kunnen inspelen op innovatieve ontwikkelingen. Het Verdygo-concept is toegepast op de waterlijn van rwzi Sijpeveld en rwzi Roermond en is uitgewerkt voor de rwzi's Weert, Panheel en Stein en wordt uitgewerkt voor de nageschakelde zandfilters.
- Deze beweging naar een nieuwe infrastructuur houdt in dat op termijn op een verantwoorde wijze afscheid kan worden genomen van de huidige rwzi's (en mogelijk deels van het transportstelsel) ten gunste van meer flexibiliteit en mogelijke heroverweging van locaties bij decentrale oplossingen.
- Strengere effluentnormen (KRW eisen) vragen om wijzigingen van de zuiveringstechnische infrastructuur, hetgeen reeds gerealiseerd is voor meerdere rwzi's. Voorbeelden zijn rwzi Venray, rwzi Sijpeveld en rwzi Wijlre.
- Op de rwzi's Venray, Hoensbroek, Susteren en Meijel zijn aanvullende maatregelen nodig (bijv. nageschakelde zandfilters) om aan de strengere effluentnormen te voldoen.
- Landelijk is de "Ketenaanpak medicijnresten uit water" gestart. Het doel van deze ketenaanpak is het verminderen van de emissies van medicijnen naar het grond- en oppervlaktewater. Inmiddels is duidelijk geworden dat bronaanpak alleen onvoldoende rendement zal opleveren om de emissies voldoende terug te brengen. Aanvullende verwijdering op rwzi's wordt op termijn onvermijdelijk geacht.
- In 2017 heeft WL de toekomstvisie zuiveren en waterketen 2030 vastgesteld. Hierin wordt de bronaanpak voor geneesmiddelen onderschreven. Op dit moment heeft WL nog geen vastgesteld beleid en strategie ten aanzien van verwijdering van microverontreinigingen als 'end of pipe' oplossing via de rwzi's. Vooruitlopend op deze strategiebepaling heeft het WBL van het waterschap de opdracht gekregen om samen met WL hiervoor een uitvoeringsplan op te stellen. Hiermee wordt de voortgang in ontwikkeling van technologieën en kennis bij WBL gewaarborgd en krijgt het waterschap beter inzicht om de strategiebepaling te ondersteunen.
- Voor het realiseren van de kwaliteitsdoelstellingen is ook de afnameverplichting relevant. Naast het realiseren van de waterkwaliteitsdoelen zijn daarbij het effectief inzetten van middelen en een goede kosten-baten afweging belangrijk, alsook een goede afstemming in de tijd en het gebruik maken van natuurlijke vervangingsmomenten van infrastructuur. Een goede balans tussen deze belangen vraagt om het uitwerken van een maatwerkaanpak, waarbij niet de normen centraal staan, maar het effect op het watersysteem. Dat vraagt om een maatwerkaanpak waarin op zoek wordt gegaan naar slimme en doelmatige maatschappelijke oplossingen.

Het NEREDA-concept:

Het succes zit in een kleine korrel waarin bacteriën alle zuiveringstappen voor hun rekening nemen. De korrels hebben een zuurstofrijke buitenkant en een zuurstofarme kern. Daardoor zijn er meerdere zuiveringscondities en vinden er meerdere zuiveringsstappen in één korrel plaats. Daarmee is er veel minder oppervlak nodig dan in een gangbare zuiveringsinstallatie waar het zuurstofrijke en het zuurstofarme proces in meerdere tanks plaats. Die aanpak versimpelt en verkort het zuiveringsproces aanzienlijk

Thema: Ontwikkelen en toepassen van innovaties [Waar staan we nu?]

- Voor het continu verbeteren van de bedrijfsvoering worden innovatieve onderzoeken verricht zoals naar energiebesparing en opwekking duurzame energie, grondstoffenterugwinning (o.a. fosfaat, stikstof, cellulose, etc.), verwijdering van microverontreinigingen (o.a. geneesmiddelen) uit effluent, verwijdering van zware metalen uit afvalwater, nieuwe sanitatie en data- en trendanalyses en geavanceerde procesregelingen. De resultaten uit deze onderzoeken zijn deels ondersteunend aan de doelstelling 'Vergroten duurzaamheid'.

- Jaarlijks worden innovatieve ontwikkelingen en kansen voor WBL gesignaleerd. Er wordt onderzoek uitgevoerd naar nieuwe technologieën om te kunnen voldoen aan toekomstige zuiveringstaken. Voorbeelden zijn samenwerking in het kader van de PACAS-technologie (Powered Activated Carbon in Activated Sludge) om microverontreinigingen uit rioolwater te halen, een methodiek om online menggedrag in zandfilters te volgen, participatie in het Kaamera(ALE)-demonstratie project in Epe als mede-koploper samen met andere waterschappen met als doel de extractie/productie van ALE als grondstof uit de Nereda slibkorrel te optimaliseren, een proef met poederkooldosering in Nereda installatie Simpelveld om een bijdrage te leveren aan onderzoek naar aanvullende zuiveringsmethoden gericht op de verwijdering van geneesmiddelen en andere microverontreinigingen in het watersysteem.
- Wbl neemt via Wetsus deel in een onderzoek naar fosfaatterugwinning uit slib dat ijzerfosfaat bevat. Doel van het onderzoek is fosfaat terug te winnen met behulp van vivianiet.
- Tevens is WBL betrokken bij een ontwikkeling waarbij het afvalwater door Forward Osmose wordt gescheiden in een stroom puur water en een stroom energie- en nutriënten rijk water.
- WBL is betrokken bij de ontwikkeling van een gesloten waterkringloop (schaal van 125 woningen) als onderdeel van het project "SuperLocal" in Kerkrade, samen met WML, gemeente Kerkrade en Heemwonen. Er wordt kennis opgebouwd en geëxperimenteerd rondom kleinschalige waterkringloopconcepten. Dergelijke concepten zijn een fundamentele systeeminnovatie die in de toekomst kunnen leiden tot een totaal andere inrichting van de waterinfrastructuur.

5.1.3 Schoon en ecologisch gezond water: Wat gaan we doen?

Thema: Kwaliteitsdoelstelling zuiveren [Wat gaan we doen?]

- De effluentnormen zijn aangescherpt (KRW) en de zuiveringen hebben te maken met individuele normen per rwzi (geen gebiedsrendementen meer), met zomerstreefwaarde, wintergrenswaarde en voortschrijdend jaargemiddelde grenswaarde voor stikstof en fosfaat. Enerzijds zal het behalen van deze nieuwe normen een meer prominente rol gaan spelen in de bedrijfsvoering. Nog alerter reageren op afwijkende situaties, volgen van trends, bijstellen van setpoints e.d. Tevens betekenen de aangescherpte normen dat planvorming, voorbereiding en realisatie van grootschalige aanpassingen en renovaties aan de orde zijn.
- Naast invulling geven aan reguliere en noodzakelijke werkzaamheden en projecten wordt bij het nemen maatregelen uitgegaan van een integrale taakbenadering. Deze integrale benadering is gestoeld op voldoen aan de KRW-normen en op invulling geven aan de Toekomstvisie Waterzuiveren en Waterketen 2030 en de nadere concretisering in de opdrachtverlening.
- Gevolg gevend aan de opdrachtbrief 2018 van WL wordt samen met WL een plan van aanpak opgesteld ten aanzien van verwijdering van microverontreiniging als 'end of pipe' oplossing via de rwzi's. Voorrang wordt gegeven aan het doel verwijderen medicijnresten. Verzoek is om hierbij een maximum-variant en een midden-variant aan te geven.
- De invulling van de Centrale RegieKamer wordt verder geprofessionaliseerd en krijgt hiermee een dominantere rol bij het monitoren en bijsturen van de zuiveringsprocessen en het transportstelsel.
- Gezamenlijk met het Waterschap en gemeenten wordt gewerkt aan verbetering van het afnamepercentage. Vanuit het principe 'Bouwen waar het moet, behouden waar het kan', wordt in de maatwerk aanpak gezocht naar slimme en doelmatige maatschappelijke oplossingen. De hieruit voortvloeiende maatwerkafspraken over de afnameverplichting (capaciteiten, aanpassingen, termijnen) worden bestuurlijk vastgelegd tussen de betreffende gemeente, Waterschapsbedrijf Limburg en Waterschap Limburg. Voor de uitwerking wordt aangesloten bij gezamenlijke projecten in de Limburgse samenwerkingsregio's. Het vastleggen van de

maatwerkafspraken zal tot en met 2021 plaatsvinden. Dit levert een doelmatig en met alle betrokken partijen afgestemd groeipad op naar 100% voldoen aan de afnameverplichting.

Thema: Ontwikkelen en toepassen van innovaties [*Wat gaan we doen?*]

- Voortzetten van onderzoek naar innovatieve ontwikkelingen op het gebied van andere zuiveringstechnologieën en –concepten ten behoeve van vergaande zuivering van stikstof en fosfaat, technologieën die minder energie en chemicaliën verbruiken, verwijdering van nieuwe stoffen zoals zware metalen, medicijnresten en bestrijdingsmiddelen.

5.2 STRATEGISCH DOEL: VERGROTEN DUURZAAMHEID

Vergroten Duurzaamheid betekent focus op energieneutraliteit, hergebruik van grondstoffen en klimaatbestendigheid.

5.2.1 Vergroten duurzaamheid: Wat willen we bereiken?

Thema: Energieneutraal werken binnen WBL [*Wat willen we bereiken*]

- Uitvoering geven aan de MeerJarenAfspraak (MJA), het Klimaatakkoord en het SER Energieakkoord, gebaseerd op een drietal pijlers: energie, adaptatie en duurzaamheid. In deze convenanten zijn de klimaatambities van het waterschap in samenhang gebracht en verankerd. De belangrijkste ambities van het klimaatakkoord tussen Unie van Waterschappen en Rijk omvatten:
  - 30% energie-efficiënter en zuiniger werken tussen 2005 en 2020: de waterschappen en ook het WBL zijn in 2008 toegetreden tot de MJA met als doelstelling om gemiddeld per jaar 2% energie-efficiënter en zuiniger te werken. WBL geeft hieraan invulling door bij vervangingsinvesteringen en renovatieprojecten te zoeken naar het toepassen van energiezuinigere apparatuur en machines en bij de technologische proceskeuzes rekening te houden met energiezuinige alternatieven zoals de Nereda-technologie. Het voortdurend zoeken naar innovatieve, energiezuinigere processen ondersteunt deze acties;
  - 40% van het eigen energieverbruik zelf duurzaam opwekken in 2020 (zelfvoorzienend): hieraan geeft WBL invulling door voortdurend te zoeken naar haalbare projecten met betrekking tot slibgistingen (incl. voorbehandeling zoals slibdesintegratie) en duurzame energieopwekking (zon, wind, water);
  - 30% minder uitstoot van broeikasgas tussen 1990 en 2020: dit is een gevolg van de verlaging van het energieverbruik (hogere efficiency) en van de duurzame eigen energieopwekking,
  - 100% duurzame inkoop van energie.
- Het doel 100% energieneutraal in 2025 conform de afspraak in de Green Deal Energie. Het Algemeen Bestuur heeft de ambitie om dit doel te bereiken door een duurzamere bedrijfsvoering met lagere kosten voor de Limburgse burger. Dat betekent dat WBL de totale hoeveelheid energie die nodig is voor (met name) de zuiveringsprocessen en het transporteren van het afvalwater zelf duurzaam wil opwekken en daarvoor dus niet meer afhankelijk is van de inkoop van energie.

Thema: Energieneutraal werken binnen de (afval)waterketen [*Wat willen we bereiken*]

Ergieneutraal werken in de (afval)waterketen vraagt om het (op termijn) benutten van de energiepotentie in het geloosde afvalwater en tevens om efficiënter energieverbruik in transport van afvalwater.

Daartoe wordt onderzoek verricht naar en maximaal ingezet op mogelijkheden om energie terug te winnen uit afvalwater of via restproducten vrijkomend uit het zuiveringsproces

Thema: Hergebruik van grondstoffen [*Wat willen we bereiken*]

- Het doel grondstoffenhergebruik komt voort uit de sectorafspraken grondstoffenakkoord. De ambitie is onderscheidend te zijn in de branche en een vooraanstaande positie in nemen binnen de waterschappen als het gaat om het terugwinnen van grondstoffen.
- Ingezet wordt op de landelijk gedefinieerde top 5 (fosfor, cellulose, ALE, bio-plastics, biomassa).
- Komende 5 jaar bijdragen aan landelijke onderzoeken en experimenten en opstarten pilot (kader is dat de pilot moet bijdragen aan watersysteemdoelstellingen).
- Participatie aan het Kaamera (ALE)-demonstratie project in Epe. Het doel is de extractie/productie van ALE als grondstof uit de Nereda slibkorrel te optimaliseren en een batch te creëren die groot genoeg is om vermarkting van ALE op te zetten en met marktpartijen een markt te creëren.

Thema: Klimaatbestendig [Wat willen we bereiken]

- Effluentgebruik/droogtebestrijding:
  - onderzoeken mogelijkheden hoe effluent kan worden ingezet bij droogte op basis van watersysteemkader (bijdragen aan een structurele bestrijding van watertekorten);
  - doelmatige inzet van gezuiverd water voor ecosysteem, bedrijven, land- en (glas)tuinbouw;
  - zodanig inrichten van terreinen en processen dat de effecten van de klimaatverandering (droogte, wateroverlast, waterkwaliteit) opgevangen worden.
- Klimaatneutraal:
  - uitvoeren van een haalbaarheidsstudie waaruit blijkt of WBL klimaatneutraal kan opereren, en zo ja, onder welke voorwaarden.
  - doel: klimaatneutraal op lange termijn (2050) en terugbrengen van CO₂ emissie zuiveringsproces naar NUL.
  - Onder klimaatneutraal valt ook het terugdringen van gebruik van chemicaliën WBL-breed; daartoe blijft met betrekking tot de Barometer duurzaam terreinbeheer de waardering "goud" het streven

5.2.2 Vergroten duurzaamheid: Waar staan we nu?

Thema: Energieneutraal werken binnen WBL [Waar staan we nu?]

- Betreffende de doelstelling 30% energie-efficiënter en zuiniger werken tussen 2005 en 2020: vanaf 2008 hebben de waterschappen in Nederland zich verbonden aan de MJA-doelstelling om gemiddeld per jaar 2% energie-efficiënter en zuiniger te werken. In 2020 moet dus 24% energie worden bespaard ten opzichte van 2008. Het WBL heeft – van 2008 t/m 2017 - een verbetering gerealiseerd van 19,8% (cijfer t/m 2017). Actualisatie voor het cijfer t/m 2018 vindt plaats in april 2019;
- Zelf duurzaam energie opwekken: in 2017 werd door WBL 27,2% van het energieverbruik zelf duurzaam opgewekt (cijfer t/m 2017). Actualisatie voor het cijfer t/m 2018 vindt plaats in april 2019. Om te kunnen voldoen aan de 40% energiedoelstelling worden de volgende activiteiten voor 2020 geïmplementeerd:
  - grootschalige toepassing zonne-energie (ca. 33.000 panelen), gereed in 2019 (effect + 14,5% meer energie zelf duurzaam opgewekt).
- Toepassing zonne-energie heeft de grootste impact op energieneutraliteit. Daarnaast wordt een aantal activiteiten/ projecten onderzocht of uitgevoerd die ook bijdragen, maar met een geringere impact, zoals:
  - technieken/technologieën voor beter opwekken en benutten biogas en voor slibverwerking (o.a. Superkritisch vergassen, Torwash, Ephyra);
  - energiebesparing op onze zuiveringsprocessen rwzi Hoensbroek en Venlo (o.a. verlagen slibgehalte);

- continu aandacht voor verbeterprojecten (o.a. werking WKK's en optimalisatie tabelregelingen beluchting);
- vervanging van de WKK's van de rwzi's Limmel en Weert voor hoog rendement WKK's;
- levering van biogas aan derden of opwerken van biogas naar groengas en terug leveren aan het net;
- vervangen van de beluchtingselementen van de rwzi Hoensbroek;
- inzet van energiezuinige Nereda technologie op de rwzi's Weert, Panheel en Stein.
- Het WBL koopt elektriciteit en aardgas al jaren 100% duurzaam (groen) in, onder andere door gebruik van energiecertificaten;

Thema: Energieneutraal werken binnen de (afval)waterketen [*Waar staan we nu?*]

Met diverse waterketen partners wordt samengewerkt om ook in de keten energie te besparen en wordt het aspect "duurzaamheid" mee gewogen bij gezamenlijke projecten. Een kleine bijdrage zou kunnen komen uit voorspellend onderhoud voor het transportstelsel en verbetering aansturing/werking rioolstelsel m.b.v. gebruik 'big data'.

Thema: Hergebruik van grondstoffen [*Waar staan we nu?*]

- Er vindt onderzoek plaats naar mogelijkheden voor hoogwaardige bestemming van grondstoffen en terugwinning van herbruikbare grondstoffen uit afvalwater en slib. Voorbeelden zijn nutriënten, Kaamera (alginaat), cellulose en zand afkomstig van zandvangsers. Hierin werken we nauw samen met andere partners;
- USG Industrial Utilities (verantwoordelijk voor onder meer de watervoorziening van Chemelot) en WBL hebben het initiatief genomen tot het uitvoeren van een onderzoek of effluent van de IAZI (industriële afvalwaterzuiveringsinstallatie) van Chemelot aangevuld met effluent van de WBL-rwzi's te gebruiken is als koel- en proceswater voor Chemelot. De eerste fase is in februari 2019 afgerond. In de komende wordt een besluit genomen of een volgende stap gezet zal gaan worden;
- Ontwaterd slib wordt afgevoerd naar een afvalverwerkingsbedrijf. Als gevolg van de keuze om de droger Susteren langer open te houden en de droogcapaciteit optimaal te benutten wordt vanaf medio 2018 ca. 30% (voorheen 50%) van het ontwaterd slib op deze wijze afgezet. Bij monoverbranden wordt geen gebruik gemaakt van slib als grondstof;
- Het door WBL in Susteren gedroogde slib wordt afgezet in de cementindustrie, waar de gedroogde slibkorrels wordt gebruikt als vulstof en als brandstof. Vanaf medio 2018 wordt het aandeel op deze wijze verwerkt ontwaterd slib vergroot van 50% naar ca. 70%;

Thema: Klimaatbestendig [*Waar staan we nu?*]

- Gezuiverd water wordt tot dusver geloosd op oppervlaktewater. Het effluent kan ook (na extra zuivering) een andere bestemming krijgen bijvoorbeeld: industrie, landbouw en droogtebestrijding. Er is een start gemaakt om samen met WL de inventarisatie te maken naar duurzame effluenttoepassingen door binnen de Provincie Limburg de watervraag en -beschikbaarheid in kaart te brengen. Afhankelijk van de resultaten krijgt dit een vervolg;
- Met betrekking tot de Barometer duurzaam terreinbeheer beschikt WBL over de waardering "goud";
- Minder uitstoot broeikasgas: met betrekking tot CO₂ neutraliteit en kostenbesparing wordt gescheiden inzamelen en afvoeren van afval toegepast (afvalbarometer);
- Klimaatneutraal houdt in dat een proces niet bijdraagt aan klimaatverandering. Naast energieverbruik wordt ook aandacht gevraagd voor chemicaliënverbruik in het zuiveringsproces, voor transport (Lean & Green Mobility programma voor het bedrijfswagenpark, woon-werkverkeer, slibtransport) en voor energieverbruik op kantoor.

5.2.3 Vergroten duurzaamheid: Wat gaan we doen?

Thema: Energieneutraal werken binnen WBL [*Wat gaan we doen?*]

- Met de maatregelen opgenomen in MIP en meerjarenraming wordt de doelstelling tot 24% energie-efficiënter en zuiniger werken tussen 2008 en 2020 gehaald.
- Om de energieambitie “100% energieneutraal in 2025 door een duurzamere bedrijfsvoering met lagere kosten voor de Limburgse burger” te kunnen realiseren zijn activiteiten en projecten nodig voor besparing en opwekking van met name elektriciteit. WBL hanteert hierbij de volgende 4 hoofdsporen om energieneutraal te worden in 2025:
  - Benutting van restwarmte:
    - inzet van restwarmte voor het drogen van slib
    - restwarmteterugwinning uit afvalwater
    - restwarmteterugwinning uit oppervlaktewater
  - Elders investeren in (energiezuiniger/duurzamer) zuiveren bij de bron.
  - Inzet van biomassa van derden voor de opwekking van duurzame energie.
  - Opschalen van de inzet van zonne-energie (zonnepanelen) op WL en op WBL locaties;
- Naast bovenstaande sporen blijft WBL op zoek naar verbeteringen (energie besparen en opwekken) in de eigen bedrijfsvoering (corebusiness). Ook zullen afwegingen moeten worden gemaakt om bestaande energie onzuinige infrastructuur vroegtijdig af te schrijven en te vervangen door energie zuinige onderdelen;
- Gevolg gevend aan de opdrachtbrief 2018 van WL wordt een plan van aanpak opgesteld waaruit blijkt op welke wijze de doelstelling van 100% energieneutraal in 2025 te realiseren, incl. de mogelijkheden om energie terug te winnen uit afvalwater of via restproducten vrijkomend uit het zuiveringsproces.
- Verzoek is om hierbij een maximum-variant en een midden-variant aan te geven.

Thema: Energieneutraal werken binnen de (afval)waterketen [*Wat gaan we doen?*]

De uitwerking wordt gekoppeld aan het in gang zetten van vergaande samenwerking in de waterketen met gemeenten en Waterleiding Maatschappij Limburg, waarbij ieder verantwoordelijk blijft voor de eigen wettelijke taken.

Thema: Hergebruik van grondstoffen [*Wat gaan we doen?*]

- Onderzoek vindt plaats naar innovatieve ontwikkelingen op het gebied van grondstoffeterugwinning en/of hergebruik van grondstoffen, zoals:
  - terugwinning van fosfor (struviet/vivianiet), cellulose, bioplastics en Kaamera (ALE);
  - zandvangzand: gezamenlijk onderzoek met andere waterschappen naar hergebruik van dit zand;
  - uit vooronderzoek naar het terugwinnen van zware metalen en zeldzame aardmetalen uit afvalwater, is gebleken dat er kansen zijn voor het terugwinnen van (schaarse) zware metalen en aardmetalen. Verwijdering van metalen leidt tot schoner water, verbetering van effluentkwaliteit en residu en in de toekomst mogelijk ook tot alternatieve afzetmogelijkheden resp. hergebruik;
  - onderzoek naar het toepassen van minder milieubelastende alternatieven van ijzerzouten en polymeren voor het ontwateren van slib;
  - verbeterde zuiveringstechnieken (bijv. Nereda) ten gunste van biologische P-verwijdering en terugwinning van Kaamera (ALE);
- Gevolg gevend aan de opdrachtbrief 2018 van WL wordt een voorstel voorbereid gericht op invulling geven aan het bereiken van een vooraanstaande positie in het land op het gebied van het terugwinnen van grondstoffen + een pilot in het eigen beheersgebied.
- Verzoek is om hierbij een maximum-variant en een midden-variant aan te geven.

Thema: Klimaatbestendig [*Wat gaan we doen?*]

- Gevolg gevend aan de opdrachtbrief 2018 van WL:
  - wordt een plan van aanpak opgesteld hoe effluent kan worden ingezet bij een structurele bestrijding van watertekorten + een daarbij aansluitende pilot in 2021.
  - wordt een haalbaarheidsstudie uitgevoerd waaruit blijkt of WBL klimaatneutraal kan opereren, en zo ja onder welke voorwaarden.

Verzoek is om hierbij een maximum-variant en een midden-variant aan te geven.

5.3 STRATEGISCH DOEL: VERGROTEN MAATSCHAPPELIJKE WAARDE

Vergroten Maatschappelijke Waarde betekent voor WBL focus op kosten, op interne en externe samenwerking, op herkenbaar waardevolle partners in de gouden driehoek.

De kostencomponent is van belang voor het bestuur en de burger. In 2016 t/m 2019 is het zuiveringstarief van Limburg landelijk het laagst. De ontwikkeling in de kosten is tevens afhankelijk van de ambities bij andere Thema's onder de strategische uitvoeringsdoelen.

WBL wil een betrouwbare partner zijn in de gouden driehoek, gericht op een goede samenwerking met bedrijfsleven en overheid. Vanuit de kernwaarden Veiligheid, Betrouwbaarheid, Continuïteit, voldoen aan Wet- en Regelgeving en meerwaarde bieden voor ketenpartners en van daaruit invulling geven aan maatschappelijk verantwoord ondernemen.

5.3.1 Vergroten maatschappelijke waarde: Wat willen we bereiken?

Thema: Kostenontwikkeling WBL [*Wat willen we bereiken?*]

- Kader stellend voor de Meerjarenraming is het landelijk Bestuursakkoord Water (BAW, april 2011), incl. aanvullende afspraken BAW oktober 2018, waarin is vastgelegd dat partijen (waterschappen, gemeenten, drinkwaterbedrijven) gezamenlijk streven naar een doelmatigheidswinst die oploopt tot jaarlijks € 750 mln in 2020, waarbij het aandeel van waterschappen voor onderdeel zuiveringen sec € 100 mln bedraagt.
- De reguliere planperiode voor de Meerjarenraming bedraagt vijf jaar. Ter beoordeling van de ontwikkeling van de netto kosten op langere termijn, wordt de scope van een beoordelingsperiode van 10 jaar aangehouden.
- Het investeringsniveau voor de planperiode is excl. investeringen die zichzelf terugverdienen. Het accorderen van dit soort investeringen zal steeds leiden tot een verhoging van het investeringsvolume:
  - voor innovatieve investeringen geldt een terugverdientijd van 7 tot 8 jaar
  - voor duurzaamheidsinvesteringen geldt een terugverdientijd van 15 jaar.
- Hieraan ligt steeds een sluitende businesscase resp. een positieve value case ten grondslag.
- Bij de beoordeling van de Meerjarenraming + Begroting is de ontwikkeling van de netto kosten leidend. De inzet van formatie is een middel om het geformuleerde doel te bereiken; in deze zin kan een toename van de formatie dienstbaar zijn aan een verlaging van de netto kosten.
- Zuiveringsconcept Verdygo is het uitgangspunt bij alle bouw en renovaties in het stelsel en zuiveringen. Het concept Verdygo is in 2030 bij 75% van onze zuiveringen geïntroduceerd en bij tenminste 2 zuiveringen integraal en volledig uitgevoerd.
- Op basis van een evaluatie van de slibstrategie heeft het Algemeen Bestuur 31 mei 2017 besloten om de slibdroger Susteren open te houden en de afzet van slibkorrels te continueren met 5 tot 10 jaar (tot maximaal 1 juli 2028).
- Ten aanzien van de rekenkundige uitgangspunten worden de volgende aannames gehanteerd. Deze rekenkundige uitgangspunten zijn ambtelijk afgestemd met Waterschap Limburg.

	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029
Inflatie (excl. energie)	2,0%	2,0%	2,0%	2,0%	2,0%	2,0%	2,0%	2,0%	2,0%	2,0%
Salaries + sociale lasten	2,0%	2,0%	2,0%	2,0%	2,0%	2,0%	2,0%	2,0%	2,0%	2,0%
Rente lang	2,25%	2,75%	3,00%	3,5%	4,0%	4,0%	4,0%	4,0%	4,0%	4,0%
Rente kort	0,3%	0,5%	0,7%	0,9%	1,1%	1,1%	1,1%	1,1%	1,1%	1,1%

Thema: Kostenontwikkeling (afval)waterketen [*Wat willen we bereiken?*]

- Kader stellend voor dit thema is:
  - het landelijk vastgestelde Bestuursakkoord Water, waarin is vastgelegd dat partijen (waterschappen, gemeenten, drinkwaterbedrijven) gezamenlijk streven naar een

doelmatigheidswinst die oploopt tot jaarlijks € 750 mln in 2020, waarbij het aandeel van waterschappen en gemeenten € 380 mln bedraagt;

- de gezamenlijke visie 'Waardevol groeien, de Limburgse visie op samenwerken in de waterketen'.
- Op basis van een Limburg brede verkenning is gekozen voor optimaal gebruik maken van de bestaande samenwerkingsmogelijkheden, waarbij het bereiken van synergievoordeel op korte termijn de leidraad vormt. Daarnaast willen Waterschap Limburg én Waterschapsbedrijf Limburg intensief betrokken blijven bij de verdere uitwerking van de mogelijkheden voor samenwerking in de waterketen.
- Op 22 augustus 2018 is een samenwerkingsovereenkomst tussen Waterleiding Maatschappij Limburg en WBL afgesloten met als insteek intensivering van de onderlinge samenwerking.

Thema: Samenwerking in de gouden driehoek [*Wat willen we bereiken?*]

- WBL wil samenwerken waar door partijen over en weer meerwaarde wordt geboden. onder het motto co-creatie: met en voor de omgeving. Samenwerking actief opzoeken met ketenpartners (regionaal en boven regionaal), bedrijfsleven, kennisinstututen en particuliere initiatieven. Het MKB bieden wij een podium om nieuwe ontwikkelingen in de praktijk te onderzoeken en te testen.
- Het WBL zet externe communicatie in daar waar deze ondersteunend is aan de samenwerkingsrelatie met Onderwijs, Overheid en Ondernemingen. Gericht wordt op een externe positionering van het WBL die aanzuigend werkt voor het binnenhalen van innovatieve ontwikkelingen en het bieden van een onderzoekspodium voor bedrijven en werven van jong talent, waarmee de performance van WBL (kwaliteit omhoog, kosten omlaag) kan worden verbeterd.
- Met betrekking tot kleinschalige zuivering worden initiatieven van derden ondersteund, indien dit kansen biedt voor een betere waterkwaliteit-en/of maatschappelijke meerwaarde.
- Als vertrekpunt voor de modulaire bouw volgens het Verdygo-concept geldt de door het Algemeen Bestuur vastgestelde bestuurlijke randvoorwaarde dat innovaties pas worden toegepast als sprake is van een gecalculeerd risico. Eventuele risico's worden gespreid door samenwerking te zoeken met sterke partners (ondernemingen, overheden, onderwijs).

5.3.2 Vergroten maatschappelijke waarde: Waar staan we nu?

Thema: Kostenontwikkeling WBL [*Waar staan we nu?*]

- Voor de kostenontwikkeling van WBL is een tweetal ontwikkelingen van belang: kostenverlaging door bestaande installatieonderdelen langer in bedrijf te houden en beweging naar een ander concept van bouwen. Een goede balans en goed afwegingskader, mede in relatie tot de andere thema's, zijn daarbij essentieel.
- De realisatie van de eerste "Verdygo installaties" in Simpelveld, Roermond en Wijlre vormt zowel voor WBL alsook de markt een basis voor verdere doorontwikkeling (gericht op vergroting van flexibiliteit om sneller, duurzamer en tegen lagere kosten in te kunnen spelen op veranderende omstandigheden en situationeel zuiveren);
- Uit het innovatieprogramma kunnen de komende jaren nog investeringen naar voren komen met een kortere terugverdientijd dan de technische levensduur en gehanteerde afschrijvingstermijn. Bijvoorbeeld ter besparing van energiekosten, terugwinnen energie en grondstoffen of afzet van gezuiverd water. Deze investeringen zullen het investeringsvolume verhogen, maar de jaarlijkse kosten zullen uiteindelijk lager uitvallen;
- De inzichten vanuit marktonderzoek, performance van de droger Susteren en het positieve effect op de toekomstige netto kosten hebben geleid tot de keuze om het drogen van slib en de afzet van gedroogd slib nog 5 tot 10 jaar te continueren.

Thema: Kostenontwikkeling (afval)waterketen [Waar staan we nu?]

- WBL en gemeenten voeren de regie over een fysiek samenhangende infrastructuur (riolering, transport en zuivering). Dit vergt nauwe afstemming en samenwerking ten aanzien van beleids- en investeringskeuzes (denk aan afkoppelen, buffers, pompcapaciteit, dimensionering van de zuivering) teneinde de maatschappelijke kosten zo laag mogelijk te houden;
- De samenwerking met gemeenten is de afgelopen jaren in diverse opzichten gegroeid: zowel qua aantal opdrachtgevende gemeenten, als qua aantal opdrachten per gemeente. De situatie per 1-1-2019 is als volgt:
  - onderhoud en beheer IBA's voor 21 gemeenten (stabiel; zowel inhoudelijk als qua omzet);
  - onderhoud en beheer rioolgemaal voor 10 gemeenten (sterk groeiende, zowel qua aantal gemeenten, als qua aard van dienstverlening; de dynamische infrastructuur van gemeenten wordt steeds meer vanuit de Centrale Regiekamer gemonitord en aangestuurd);
  - Meten, Monitoren & Rekenen (MMR) voor 21 gemeenten (sterk groeiende, zowel qua aantal gemeenten, als inhoudelijk. Het gaat om opstellen plannen en de ontwikkeling en invoering van nieuwe meet- en rekenmethodieken voor gemeentelijke rioolstelsels);
- Verbeteringen en innovaties, die door WBL zijn ontwikkeld en/of worden toegepast, vormen een belangrijke basis voor kostenbesparing, verbeterde samenwerking en klanttevredenheid. Eenzelfde werkwijze als voor de WBL-objecten wordt gehanteerd, dus planmatig levensduurverlengend onderhoud bij een verantwoorde beschikbaarheid en betrouwbaarheid van de bedrijfsmiddelen. Zo heeft het toepassen van de WBL filosofie ook voor de klantobjecten geleid tot minder storingen en lagere kosten;
- Samenwerking met de Waterleidingmaatschappij (WML) op het gebied van terreinbeheer, kennisuitwisseling (o.a. asset management), procesautomatisering en operationele samenwerking (uitwisseling E-monteurs), heeft geleid tot kostenverlaging en vermindering van kwetsbaarheid;
- Onderzoek naar nieuwe vormen van sanitatie staat volop in de belangstelling. Bij nieuwe sanitatie is sprake van het gescheiden en decentraal verwerken van afvalwaterstromen, meestal direct bij de bron. WBL participeert in een aantal initiatieven zoals de Wijk van Morgen (het "nul water" concept: bouwen zonder gemeentelijk riool) en Pilot gesloten Waterkringloop "Super Local Project" Heemwonen. Het Verdygo concept biedt ook voor het decentraal behandelen van afvalwater goede kansen.

Thema: Samenwerking in de gouden driehoek [Waar staan we nu?]

- Naast de operationele samenwerking met gemeenten wordt de expertise van WBL gevraagd en ingezet bij projecten (o.a. opstellen investeringsprogramma, bestek, aanbesteding, directievoering), beleidsondersteuning en advies (o.a. beoordeling inspecties, opstellen BRP of GRP);
- De visie "Waardevol groeien" (november 2015) bevat de belangrijkste inhoudelijke uitgangspunten voor het toekomstig functioneren van de waterketen (o.a. dichter zuiveren bij de bron, hergebruik grondstoffen en gezuiverd water);
- Met WML is een samenwerkingsovereenkomst gesloten om de samenwerking te onderzoeken op de volgende gebieden: Centrale RegieKamer (CRK), SAP, ProcesAutomatisering(PA)-beheer, Beheer en Onderhoud, Projecten;

- Een verkenning naar intensievere samenwerking tussen betrokken waterpartners in 2016 heeft er toe geleid dat in 2017 een inventarisatie heeft plaats gevonden naar kansrijke samenwerkings-thema's. Deze kansrijke thema's zijn inhoudelijk uitgewerkt. Tevens is gekeken welke samenwerkingsvormen mogelijk zijn. Een aantal bedrijfsondersteunende aspecten (juridisch, financieel, HR, ICT, etc) worden in 2019 verder uitgewerkt, zodat vervolgens besluitvorming plaats kan vinden;
- Samenwerking moet leiden tot minder kosten, minder kwetsbaarheid, meer kwaliteit en verhogen van klanttevredenheid (4 K's);
- Naast samenwerking in de waterketen, is ook samenwerking met andere (internationale) stakeholders, zoals bedrijven, energieproducenten en de onderwijssector aan de orde. Voorbeelden van deze samenwerking betreffen (niet limitatief):
  - met (Duitse) waterschappen op het gebied van slibverwerking, duurzaamheid en procesautomatisering;
  - met Zuyd Hogeschool met als doel te onderzoeken in hoeverre elkaars onderzoek op het gebied van water- en afvalwatertechnologie in de breedste zin is te versterken is (bijv. het nul-water concept);
  - Project SuperLocal, met de stichting Heemwonen, gemeente Kerkrade en WML ten behoeve van kleinschalige waterkringloopconcepten;
  - verkenning samenwerking tussen partijen op het Chemelot terrein (USG Industrial Utiliteis, Sitech Services, Chemelot). Dit betrof o.a. de thema's veiligheid, procesautomatisering, energie, grondstoffen en sluiten van de waterkringloop;
- Voor het vermarkten van kennis en kunde van het Waterschapsbedrijf Limburg is de Verdygo-BV opgericht, met name gericht op kennisexploratie en kennisexploitatie van zuiveringstechnische werken.

5.3.3 Vergroten maatschappelijke waarde: Wat gaan we doen?

Thema: Kostenontwikkeling WBL [Wat gaan we doen?]

- Verder uitwerken en invoeren van nieuwe geavanceerde procesregelingen gericht op vermijden van onnodige investeringen voor KRW, verlagen van het energieverbruik en groeiën naar mensonafhankelijke zuiveringstechnische installaties.
- De wijze waarop we omgaan met slibverwerking zal voortdurend worden gemonitord op grond van performance en marktonderzoek. De slibstrategie zal op grond hiervan en toetsing aan de doelstellingen van WBL worden geactualiseerd, om tijdig op de aflopende contracten te kunnen anticiperen.
- Evalueren en optimaliseren van het Verdygo-bouwconcept, op basis van eigen ervaringen alsmede op basis van kennisexploratie vanuit de Verdygo-BV.
- Nadere uitwerking geven aan de in 2018 ontvangen opdrachtbrief van WL met een nadere uitwerking en concretisering van het vastgestelde visiedocument "Toekomstvisie waterzuiveren en waterketen 2030".

Thema: Kostenontwikkeling (afval)waterketen [Wat gaan we doen?]

- De samenwerking met WML wordt gecontinueerd, op het gebied van terreinbeheer, kennisuitwisseling (o.a. asset management), procesautomatisering en operationele samenwerking (uitwisseling E-monteurs).
- Onderzoek vindt plaats naar uitbreiding van de samenwerking op het gebied van CRK, SAP, PA-beheer, Beheer en Onderhoud, Projecten;
- De verwachting is dat het aantal gemeenten waarmee wordt samengewerkt en het aantal activiteiten dat voor gemeenten uitgevoerd wordt in de planperiode verder zal groeien. Hiermee is geen rekening gehouden in de meerjarenraming.

- Een samenwerking op grotere schaal met gemeenten (middels een hoger ambitieniveau, met name betreffende beheer en onderhoud rioleringen) gekoppeld aan een daarop afgestemde gestructureerde aanpak, zullen leiden tot substantiële maatschappelijke kostenverlagingen, hoger dan aangegeven bij het Bestuursakkoord Water.

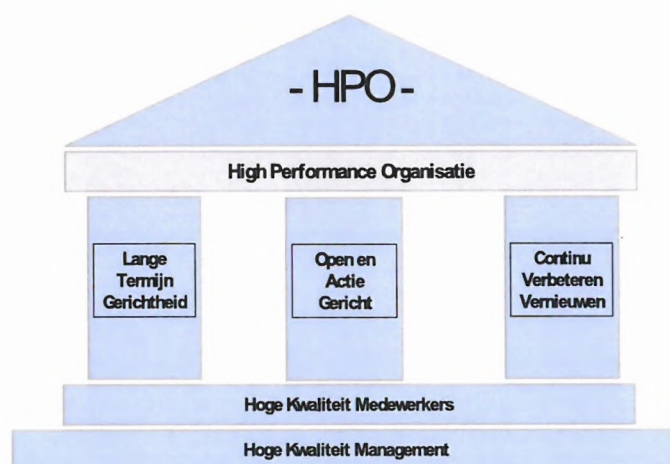

Thema: Samenwerking in de gouden driehoek [*Wat gaan we doen?*]

- Voortzetten en intensiveren van de samenwerking met onderwijs- en onderzoeksinstituten betreffende innovatieve en strategische (lange termijn) ontwikkelingen van de water- en afvalwaterketen.
- Onderzoeken of een aantal werkzaamheden middels een social-return project kan worden uitgevoerd.
- Op het gebied van nieuwe sanitatie lijkt de weg ingeslagen naar kleinschalige en flexibele oplossingen voor het ter plekke zuiveren van afvalwater. Verwacht wordt dat niet per definitie klein- of grootschalig, maar oplossingen op maat de standaard zullen worden. Dit thema zal verder worden uitgewerkt met bijzondere aandacht voor de aan dit onderwerp verbonden dilemma's.
- Verdere doorontwikkeling van het Verdygo-bouwconcept in samenwerking met partners uit de gouden driehoek.

5.4 KRITISCHE SUCCESFACTOREN

Om voornoemde strategische doelen te kunnen bereiken, dient als kritische succesfactoren (KSF's) te worden gestuurd op kwaliteit van de organisatie, de kwaliteit van bedrijfsvoeringprocessen en de bedrijfszekerheid van bedrijfsmiddelen. Deze succesfactoren zijn terug te vinden in het HPO gedachtegoed (de vijf pijlers: Kwaliteit van management, Kwaliteit van medewerkers, Open en actiegericht, Continu verbeteren en vernieuwen en Lange termijn gerichtheid). Om die reden wil WBL herkenbaar zijn als een HPO organisatie, beste werkomgeving voor de mensen die er werken. Niet als doel op zich maar als randvoorwaarde om de beste in de branche te kunnen worden.

Een HPO organisatie behaalt betere financiële en niet-financiële prestaties dan vergelijkbare organisaties over een periode van tenminste vijf jaar door zich te richten op die zaken die er echt toe doen.

Voor kwaliteit van bedrijfsvoeringprocessen en bedrijfszekerheid van bedrijfsmiddelen zijn automatisering en asset management van strategisch belang.

5.4.1 Kritische succesfactoren: Wat willen we bereiken?

KSF: de Organisatie (incl. de bedrijfsvoeringprocessen) [*Wat willen we bereiken?*]

- Het WBL heeft als ambitie te groeien naar een High Performance organisatie (HPO). Een dergelijke organisatie onderscheidt zich gedurende een aaneengesloten periode van minimaal 5 jaar in haar branche op financiële en niet financiële prestaties. Het WBL wil dit bereiken door creativiteit, inventiviteit en hoge performance.
- De beste werkomgeving wordt geboden aan management en medewerkers, die het fundamentele verschil willen maken in de samenleving en ecosysteem door zoveel mogelijk uit water te halen en gezuiverd water en het residu de beste en waar mogelijk een nieuwe bestemming te geven.

- De gemiddelde leeftijd van de medewerkers in de WBL organisatie is bijna 48 jaar. Gelet op het gegeven dat circa 20% van het personeel binnen nu en 10 jaar met pensioen gaat, is duurzaam doorwerken voor ouderen (bestuurlijk vastgesteld generatiepact) in combinatie met verjonging van personeel een noodzakelijk speerpunt. Tijdig anticiperen op de uitstroom door nieuwe jonge talenten te werven en te binden aan de organisatie is van groot belang om de gewenste kwaliteit van dienstverlening c.q. continuïteit van de bedrijfsvoering te kunnen borgen.
- In 2018 is Operatie Waterkracht gestart, met als doel om onder andere de slagkracht en de executiekracht van de organisatie te vergroten. Vanuit de insteek om procesgericht werken beter te faciliteren, is het organigram en het functiehuis gewijzigd. Naar verwachting is de organisatie zo beter geoccupeerd om invulling te geven aan de toekomstige uitdagingen en ambities.

KSF: de Bedrijfsmiddelen [Wat willen we bereiken?]

- Asset management wordt ingezet als middel om een kwaliteitsslag te maken, om beter te kunnen inspelen op een in toenemende mate veranderende omgeving: rwzi's worden modulair gebouwd om in te spelen op veranderde omstandigheden (niet meer voor lange termijn); inzichten op grond van technologische ontwikkelingen wijzigen sneller dan in het verleden en maken het noodzakelijk om op basis van diepgaander inzicht in de eigen assets flexibeler te kunnen sturen en te kunnen anticiperen op wijzigende omgevingsfactoren.
- Jaarlijks beoordelen van de assets voorafgaande aan het opstellen van het investeringsprogramma ten behoeve van de meerjarenraming, vanuit het streven te komen tot verlaging van de kosten door de bestaande installaties langer resp. zo lang mogelijk in bedrijf te houden, tegen de gewenste functionaliteit.
- IT-middelen worden zodanig ingezet dat onze medewerkers tijd, locatie en device onafhankelijk kunnen werken en de benodigde geautomatiseerde toepassingen kunnen gebruiken voor het invoeren en raadplegen van gegevens alsook voor het aansturen van operationele systemen, de zogenaamde nieuwe werkplek (DNW). ICT is het middel dat stimuleert om onze werkprocessen efficiënt en effectief te laten verlopen en op elkaar zijn afgestemd en zorgt dat deze processen niet persoonsafhankelijk zijn.
- Toepassing van IT en big data is van essentieel belang om stappen te kunnen zetten in (verbeteren van) de bedrijfsvoering, verlagen van de kosten en ondersteunen van innovaties. Relevant voorbeeld is het verder toepassen en uitrollen van de centrale regiekamer voor partners in de waterketen.

5.4.2 Kritische succesfactoren: Waar staan we nu?

KSF: de Organisatie (incl. de bedrijfsvoeringprocessen) [Waar staan we nu?]

Het ontwikkelen en implementeren van instrumenten om te komen tot een HPO organisatie (verhogen van de kwaliteit van de organisatie) wordt in onderstaande activiteiten toegelicht:

- Een onderscheidende strategie is een belangrijk HPO thema. De van missie, visie en ambitie afgeleide strategische doelen worden consequent toegepast en vormen een toetsingskader bij besluiten en voorstellen aan het managementteam, directeur en bestuur.
- Inventarisatie en beoordeling van de rwzi's loopt, als input voor de verdere ontwikkeling van assetmanagement. Hierbij zal tevens het moment van vervanging van conventionele rwzi's door een Verdygo-installatie worden aangegeven. Als resultaat van dit proces zal het MIP hierop worden aangepast.
- In 2018 is Operatie Waterkracht doorgevoerd, met als doel om onder andere de slagkracht en de executiekracht van de organisatie te vergroten. Vanuit de insteek om procesgericht werken beter te faciliteren, is het organigram en het functiehuis gewijzigd. De nieuwe organisatievorm geldt vanaf 1-1-2019.

- De vergrijzing van de organisatie en de technologische ontwikkeling is vanuit een optiek van (strategische) personeelsontwikkeling een belangrijk aandachtspunt om de kwaliteit en de continuïteit van dienstverlening ook de komende jaren te kunnen waarborgen. Zo wordt gestuurd op het tijdig beschikbaar hebben van ingewerkte medewerkers voor de kritische functies waar medewerkers uitstromen vanwege pensionering.
- De duurzame inzetbaarheid van medewerkers wordt gestimuleerd, door:
  - periodiek medisch onderzoek
  - formuleren en vaststellen van verzuimbeleid, vitaliteitprogramma, vitaliteitgids
  - invoering van het generatiepact per 1 januari 2018 (tot 1 januari 2020)
- Teneinde te kunnen bepalen welk verzuimpercentage als 'acceptabel' beschouwd mag worden, hanteert het WBL de Verbaannorm als referentiekader. De Verbaannorm is een indicatieve norm voor een organisatie om sturend te investeren in het treffen van interventie maatregelen ter verdere beperking van het ziekteverzuim. De Verbaannorm bedroeg in 2018 voor het WBL 4,0%.
- Communicatie vormt een belangrijke verbindende factor in onze organisatie. Samenwerking en verbinding leggen zijn belangrijke thema's om onze missie, visie en strategische doelen te realiseren.
- Op inkoopgebied is op grond van aanbesteding de wijze waarop werken worden uitgewerkt en in opdracht gegeven gewijzigd. Wezenlijk verschil ten opzichte van het verleden is dat de wijze waarop een werk wordt uitgevoerd in bouwteamverband wordt bepaald en dat prijsvorming met de gecontracteerde aannemer in een bouwteam pas plaats vindt na het (gezamenlijk) maken van het ontwerp. Samen met WBL en eventuele derden wordt gekomen tot beste ontwerp, projectorganisatie en in te zetten kennis en kunde. Hiermee wordt de flexibiliteit en de snelheid van handelen vergroot en naar verwachting het optreden van meerwerken beperkt.
- Op het gebied van veiligheid en crisisbeheersing wordt veilig werken ondersteund door KAM (Kwaliteit, Arbo, Milieu) beleid en procedures en wordt de kwaliteit geborgd door trajecten tot certificering van bedrijfsactiviteiten. Het WBL is ISO-gecertificeerd voor de KAM-normen.

KSF: de Bedrijfsmiddelen [*Waar staan we nu?*]

- De infrastructuur van WBL (ten behoeve van transporteren, zuiveren en slibverwerking) voldoet aan de effluenteisen, afnameverplichting en veiligheid. Er wordt planmatig onderhoud verricht afgestemd op de eisen ten aanzien van veiligheid, gezondheid, milieu en kosten. Dit planmatig onderhoud richt zich op de betrouwbaarheid en beschikbaarheid van alle installatieonderdelen, tegen een gecalculeerd risico. Goede inzage in de onderhoudstoestand en restlevensduur is daarbij essentieel.
De professionaliseringsslag waarmee voor de rwzi Venray een begin is gemaakt, wordt uitgevoerd voor de rwzi Roermond. Voor de rwzi Roermond wordt de asset bases met de bijbehorende risicoanalyse op orde gebracht. Hiermee wordt het mogelijk effectief sturing te geven aan het beheer van de fysieke assets door de beschikbaarheids- en betrouwbaarheidsdoelstellingen te koppelen aan prestaties, risico's en kosten.
- Middels Asset Management worden kosten, prestaties en middelen geoptimaliseerd. WBL streeft ernaar het transportstelsel naar een niveau te brengen dat voldoet aan deze doelstellingen. Door het tonen van deze expertise laat WBL zien een interessante samenwerkingspartner te zijn in de afvalwaterketen voor gemeenten, omdat daarbij de juiste afweging van zowel investerings- als uitvoeringsbeslissingen centraal staat, waarbij zowel verhoging van de duurzaamheid als verhoging van de kosteneffectiviteit de uitdaging is.
- In Susteren is een centraal magazijn gerealiseerd en waartoe de voorraadmodule in MAXIMO is ingericht. Dit betreft een efficiency slag voor ontvangst, uitgifte, registratie, veilige inzetbaarheid en (her)gebruik van goederen.

- Optimalisatie van operationele bedrijfsvoering: strengere effluentnormen, nieuwe technieken (o.a. Nereda, filters) en nieuwe taken (o.a. energie- en grondstoffenterugwinning) stellen steeds hogere eisen aan de bedrijfsvoering.
- De Centrale Regiekamer (CRK) maakt het mogelijk zuiveringstechnische werken op afstand te monitoren en te besturen. Dat levert een stabielere procesvoering op. Ook de gemeentegemalen worden vanuit de CRK gemonitord.
- Voor een doelmatige integratie van externe gemeentegemalen in ons procesautomatiseringssysteem biedt het LoRa netwerk (long range data communication) een goede oplossing. LoRa is een energie-efficiënt en met name goedkoop draadloos netwerk van KPN waarmee grote aantallen gemalen kunnen worden verbonden met onze procesautomatisering.

- Het nieuwe werken is geïntroduceerd en is gericht op het efficiënt inrichten van de IT middelen op de werkplekken voor zowel kantoorautomatisering als voor procesautomatisering en het up-to-date houden van de gebruikte software (kantoorautomatisering en procesautomatisering). Met de inzet van devices en APP's wordt sneller, mobieler, efficiënter werken (flexibiliteit) gefaciliteerd.

5.4.3 Kritische succesfactoren: Wat gaan we doen?

KSF: de Organisatie (incl. de bedrijfsvoeringprocessen) [Wat gaan we doen?]

- Vanuit de vastgestelde strategische doelen en thema's; hieraan koppelen en doorontwikkelen het instrumentarium voor cyclisch plannen en verantwoorden door de organisatie.
- Continu verbeteren is en blijft een speerpunt van HPO en een aandachtspunt voor WBL
- Continue actualisatie en auditen van alle bedrijfsprocessen blijft een belangrijk aandachtspunt. Daartoe wordt de beschrijving van de werkprocessen geactualiseerd en wordt de relatie tussen de werkprocessen verder uitgewerkt. Ingezet wordt op geautomatiseerde koppeling van gegevens op basis van geïnventariseerde relaties tussen de werkprocessen.
- Nadere uitwerking en invulling wordt gegeven aan de functie projectcontrol, gericht op het ondersteunen van de sturing op planning en uitvoering van projecten.
- Verder doorontwikkelen van de analyse en interpretatie van uitkomsten van bedrijfsvergelijkingen.
- In het kader van vergrijzing van de organisatie, het verhogen van de pensioengerechtigde leeftijd en de technologische ontwikkelingen, zal duurzame inzetbaarheid en gezondheidsmanagement steeds meer een belangrijk speerpunt worden. Talentmanagement en Strategische personeelsplanning worden ingezet om de mogelijke dreiging van leegloop van sleutelfuncties (door vergrijzing, vertrek door aantrekken economie) te ondervangen. Tijdig anticiperen door nieuwe, jonge talenten te werven en te binden aan onze organisatie is van groot belang voor de kwaliteit en continuïteit. Het generatiepact en de invulling "van inhuur naar vast" zullen mede bijdragen aan oplossingen voor deze ontwikkelingen

KSF: de Bedrijfsmiddelen [Wat gaan we doen?]

- Onze assetmanagement processen willen we zodanig implementeren dat we certificeerbaar zijn volgens de ISO55000 norm.
- Ten behoeve van asset management worden alle zuiveringsinstallaties geïnventariseerd en volgens de NCS-standaard (Naam Code Symbool) in kaart gebracht. Vanuit deze inventarisatie wordt op objectniveau de financiële aansluiting gerealiseerd met de staat van activa.
- Ontwikkelingen op het gebied van IT zijn cruciaal. De volgende activiteiten zijn onder andere voorzien:
  - Wauter 2 (procesautomatisering): uitvoering geven aan het herijkte beleid voor procesautomatisering;
  - architecture Enterprise Assetmanagement: Een haalbaarheidsonderzoek naar onder andere het gebruik van ERP of verdere uitbreiding van het huidige assetmanagement pakket;
  - in het kader van verbetering van het informatiebeheer en informatiemanagement, blijven ontwikkelen, actualiseren en toepassen van ondersteunende middelen zoals centraal magazijn, urenmanagement, contractbeheer, facturatie. De daaraan ondersteunende best-of-breed systemen blijven optimaliseren en in relevante situaties realiseren van koppelingen tussen deze systemen;
  - Big Data: het analyseren van procesdata is van essentieel belang voor het verder optimaliseren van de WBL installaties en optimalisaties binnen de waterketen. Dit vraagt

- om koppelen van de apparatuur (Internet Of Things IOT), upgrade van systemen en uitbreiding statistische analyse tools.
- Verdere professionalisering op het gebied van veiligheid en crisisbeheersing door toepassing van de High Level Structure (HLS) systematiek en door inrichten van de calamiteiten organisatie in overeenstemming met WL.

6 Financiële gevolgen uitvoerend beleid WBL

6.1 EXPLOITATIEGEVOLGEN 2020-2029

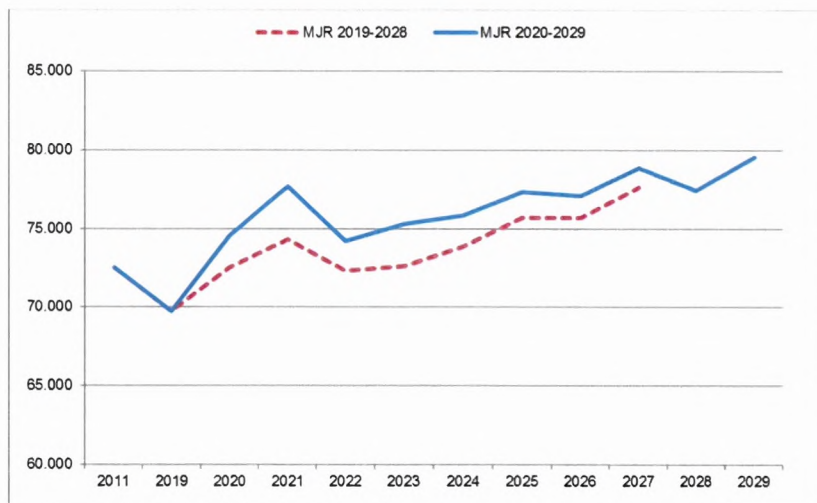
6.1.1 De netto kosten ten opzichte van de vorige MJR

Uit onderstaande tabel blijkt dat in het jaar 2020 de netto kosten van het WBL € 2,03 mln hoger zijn dan in het vergelijkbare jaar volgens de vorige MJR. Van deze stijging heeft € 1,48 mln betrekking op uitwerking van de middenvariant. De uitwerking van de middenvariant voor een aantal speerpunten zoals aangegeven in de opdrachtbrief van WL, gaat overeenkomstig de opdracht gepaard met een bestuurlijk goedgekeurde structurele verhoging van de bijdrage van WL met 2% per 2020 (excl. autonome prijsontwikkeling).

De ontwikkeling van de netto kosten ten opzichte van de vorige MJR, is onderstaand zowel in een tabel als in een grafiek inzichtelijk gemaakt (met als basis het referentiejaar 2011). Gemiddeld over de vergelijkbare planperiode 2019-2028 stijgen de netto kosten met € 1,74 mln als een saldo van hogere kapitaallasten ad € 0,32 mln en hogere bedrijfsvoeringkosten ad € 1,42 mln.

Over de vergelijkbare 10-jarige planperiode (2019-2028) is het totaal van de netto kosten € 17,4 mln hoger dan het totaal van de netto kosten voor deze periode volgens de vorige Meerjarenraming.

Totaal netto kosten bedragen x € 1.000	2011	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	gemiddeld 2019-2028
MJR 2019-2028	72.510	69.764	72.533	74.316	72.310	72.640	73.876	75.694	75.696	77.632	76.274		74.074
MJR 2020-2029	72.510	69.764	74.559	77.693	74.228	75.315	75.836	77.352	77.095	78.857	77.437	79.564	75.814
Mutatatie		0	2.026	3.377	1.917	2.675	1.960	1.659	1.399	1.225	1.163		1.740

Omdat voor de jaren 2011-2019 zowel voor MJR 2019 als voor MJR2020 de netto kosten aan elkaar gelijk zijn, liggen beide lijnen in die jaren over elkaar heen.

Effect van inflatiecorrectie

Voor de jaren van de meerjarenraming wordt de inflatiecorrectie toegepast zoals weergegeven in paragraaf 5.3.1 overeenkomend met jaarlijks 2%. Hierbij dient te worden aangetekend dat over de

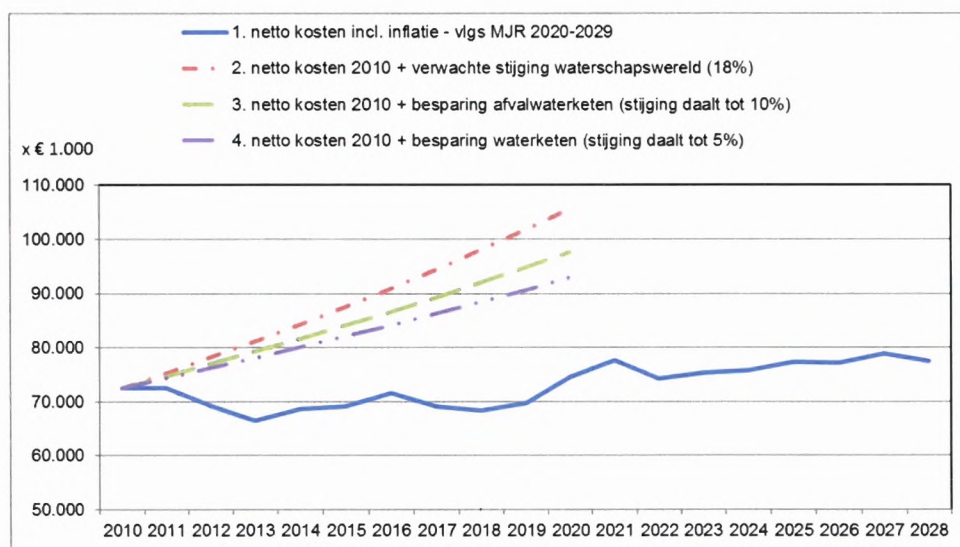
posten: kapitaallasten, energie en laboratorium, geen inflatie wordt berekend. De inflatiecorrectie heeft daardoor betrekking 54,7% (= € 44,0 mln) van het begrotingstotaal, waarvan het aandeel personeelslasten € 19,0 mln bedraagt.

6.1.2 Netto Kosten ten opzichte van BAW-doelstelling

Onderstaand wordt aangegeven hoe de ontwikkeling van de netto kosten bij het WBL volgens de Meerjarenraming 2020-2029 zich verhoudt tot de te bereiken doelmatigheidswinst.

Hierbij worden de volgende scenario's getoond:

1. netto kosten WBL incl. inflatie in de periode 2010-2027 (vanaf 2019 volgens MJR 2019-2028)
2. netto kosten WBL incl. inflatie op basis van de bijdrage 2010 + de in het feitenrapport verwachte kostenstijging van 18% tot 2020 (overeenkomend met 1,8% per jaar)
3. netto kosten volgens variant 2 aangevuld met het halen van de doelmatigheidsreductie van 0,8% per jaar (volgens het Feitenrapport betekent dit voor WBL: kosten incl. inflatie + stijging kosten met 1% per jaar)
4. netto kosten volgens variant 3 aangevuld met de volgens het Feitenrapport te behalen extra doelmatigheidsreductie van 0,5% per jaar bij realisatie van integraal afvalwaterbeheer.

	Jaar 2010	Jaar 2020	stijgings percent.	
1. netto kosten incl. inflatie - vlg MJR 2020-2029	72.510	74.559	3%	blauwe lijn
2. netto kosten 2010 + verwachte stijging waterschapswereid (18%)	72.510	105.652	46%	rode streep-punt lijn
3. netto kosten 2010 + besparing afvalwaterketen (stijging daalt tot 10%)	72.510	97.637	35%	groene strepen lijn
4. netto kosten 2010 + besparing waterketen (stijging daalt tot 5%)	72.510	92.910	28%	paarse streep-punten lijn

Ontwikkeling netto kosten WBL ten opzichte van doelstelling landelijk Bestuurs Akkoord Water

Uit bovenstaande vergelijking blijkt dat de kostenontwikkeling WBL volgens de MJR 2020-2029 (de blauwe lijn) zich duidelijk beweegt onder het kostenniveau overeenkomend met de landelijk afgestemde doelmatigheidsreductie van 0,8% per jaar (de groene streepjes lijn).

Het kostenniveau in 2020 van WBL ligt daardoor circa € 23 mln lager dan het kostenniveau dat bereikt zou worden wanneer de kosten vanaf 2010 zich zouden hebben ontwikkeld volgens deze doelmatigheidsreductie.

Ook ligt die blauwe lijn (WBL) duidelijk lager dan het kostenniveau overeenkomend met de landelijk te behalen aanvullende doelmatigheidsreductie van 0,5% per jaar, bij realisatie van de voordelen verbonden aan integraal waterbeheer (zie de paarse streep-punten lijn).

Het kostenniveau in 2020 van WBL ligt in dat geval circa € 18 mln lager dan het kostenniveau dat bereikt zou worden wanneer de kosten vanaf 2010 zich zouden hebben ontwikkeld volgens deze aanvullende doelmatigheidsreductie.

Bij de aangegeven kostenontwikkeling dient te worden bedacht dat de netto kosten in 2010 nog geen kosten voor KRW-maatregelen bevatten. Zonder de effecten van de KRW-maatregelen zou de kostenontwikkeling duidelijk lager dan de blauwe niet-onderbroken lijn van de onderhavige MJR.

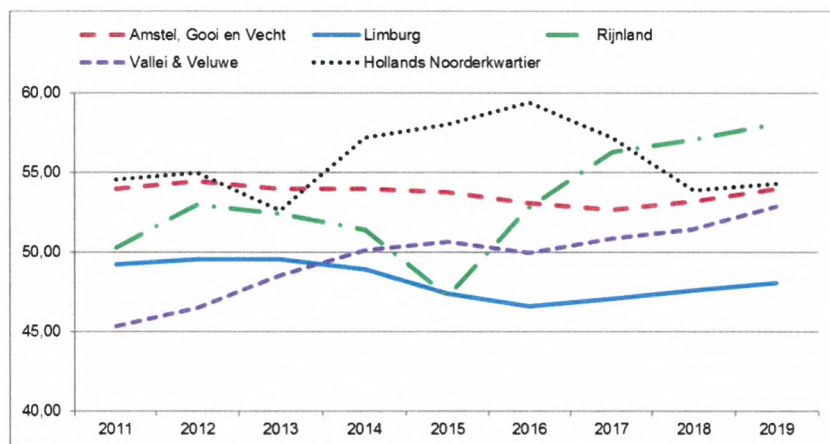
6.1.3 Vergelijking landelijk van de kosten per v.e.

In onderstaande grafieken wordt de ontwikkeling van de tarieven per vervuilingseenheid vanaf 2011 getoond voor de 5 grootste zuiverende waterschappen, alsook van de 5 waterschappen met de laagste zuiveringsheffing.

Uit grafiek 1 blijkt dat van de grote zuiverende waterschappen Vallei en Veluwe tot 2013 het laagste tarief had en vanaf 2014 is voorbijgestreefd door Limburg.

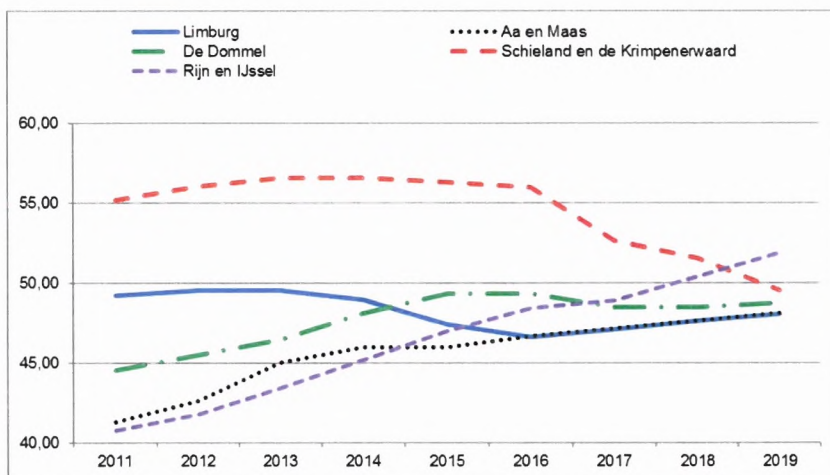
Uit grafiek 2 blijkt dat van de waterschappen met de laagste zuiveringsheffing per ve Rijn en IJssel tot 2014 het laagste tarief had, gevolgd door Aa en Maas en dat Aa en Maas in 2015 het laagste tarief had en Limburg van 2016 tot met 2019 het laagste tarief heeft.

Grafiek 1: tarieven per vervuilingseenheid voor de 5 grootste zuiverende waterschappen

Grafiek 2: waterschappen met de laagste zuiveringsheffing per vervuilingseenheid

Uit deze grafieken blijkt het dalende verloop van het zuiveringstarief voor Limburg, resulterend in het laagste landelijke tarief in 2016 t/m 2019 (tarief Limburg = € 48,06 bij 1,6 miljoen vervuilingseenheden;

tarief Aa en Maas = € 48,12 bij 1,1 miljoen vervuilingseenheden).

Het verschil van het tarief 2019 ten opzichte van het landelijk gemiddelde tarief ad € 57,71 bedraagt 17% overeenkomende met € 12,8 mln lagere kosten.

6.1.4 Toelichting netto kosten ten opzichte van het referentiejaar 2011

In onderstaand schema is de ontwikkeling van de netto kosten in de periode 2011-2023 op hoofdkostensoorten vergeleken met het referentiejaar 2011.

Bedragen x 1.000 euro	Referentie Begroting 2011	Bestuurs Begroot 2020	Begroot 2024	gemiddeld begroot 2011-2024	stijging gemiddelde tov 2011	afwijking tov stijging of inflatie	mutatie 2020 tov 2011	mutatie gemiddelde tov 2011
kapitaallasten	34.210	29.102	26.801	29.602	-13,5%	-27,6%	-5.108	-4.608
personeelslasten	11.910	19.002	21.022	15.524	30,3%	16,2%	7.092	3.614
goederen en diensten van derden	29.314	31.986	34.305	30.738	4,9%	-9,2%	2.672	1.424
bijdragen aan derden	141	146	76	116	-17,8%	-31,9%	5	-25
toevoeging aan voorzieningen onvoorzien	176	0	0	66	-62,6%	-76,7%	-176	-110
totaal lasten	75.881	80.540	82.540	76.334	0,6%	-13,5%	4.659	453
eigen baten incl. kapitaalbat	3.371	5.981	6.704	4.749	40,9%	26,8%	2.610	1.378
netto kosten	72.510	74.559	75.836	71.585	-1,3%	-15,4%	2.049	-925
- netto kapitaallasten	33.844	28.922	26.621	29.293	-13,4%	-27,5%	-4.922	-4.551
- netto bedrijfsvoeringskosten	38.666	45.637	49.215	42.292	9,4%	-4,7%	6.971	3.626
bijdrage waterschap	72.510	74.559	75.836	71.585	-1,3%	-15,4%	2.049	-925
exploitatie-saldo	0	0	0	0			0	0

Effect op de bijdrage van het Waterschap

Voor de ontwikkeling van de netto kosten in relatie tot de bijdrage van Waterschap Limburg is besloten om voor de gehele planperiode uit te gaan van op jaarbasis sluitende begrotingen voor het WBL, waarbij het beheer van een egaliserende reserve volledig ligt bij de moederorganisatie. Het reservebeheer door de moederorganisatie zal er op gericht zijn om het fluctueren van de bijdrage aan het WBL tijdens de planperiode op te kunnen vangen. Het verloop van de waterschapsbijdrage komt daardoor overeen met de ontwikkeling van de netto kosten.

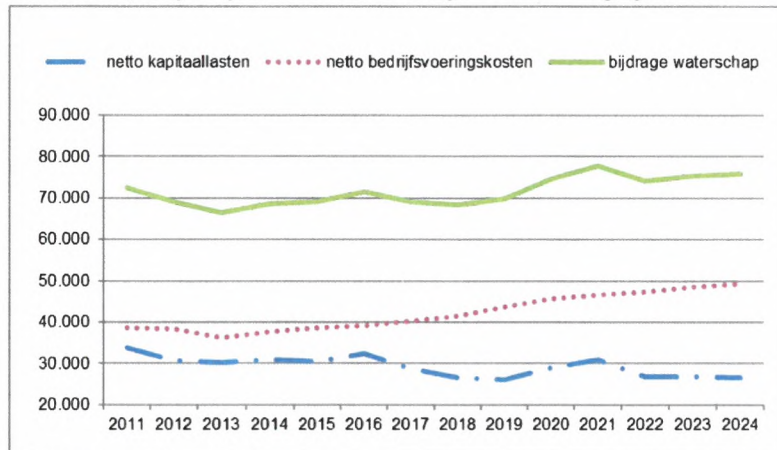
De hogere netto kosten ad € 2,05 mln in het jaar 2020 ten opzichte van 2011 bestaan uit:

- Lagere netto kapitaallasten ad € 4,92 mln (van € 33,8 mln in 2011 naar € 28,9 mln);
- Hogere netto bedrijfsvoeringskosten ad € 6,97 mln (van € 38,7 mln in 2011 naar € 45,6 mln).

Ten aanzien van het verloop van de netto kosten resp. de bijdrage van het waterschap, is het volgende relevant:

- bijdrage in 2011 en 2012 bedroeg € 72,5 mln. De bijdrage voor 2020 bedraagt € 74,6 mln;
- bijdrage 2020 is € 2,05 mln hoger dan in 2011;
- het berekende gemiddelde over de jaren 2011-2024 bedraagt € 71,6 mln en is daarmee € 0,9 mln lager dan in 2011; dus 1,3% lager dan het niveau in 2011.

De ontwikkeling vanaf 2011 van netto kapitaallasten, netto bedrijfsvoeringskosten alsook die van de waterschapsbijdrage is onderstaand grafisch weergegeven.

6.1.5 Toelichting netto kosten ten opzichte van vorige Meerjarenraming

Tabel van Kosten, Baten en Netto kosten volgens de MJR 2020-2024 + Begroting 2020

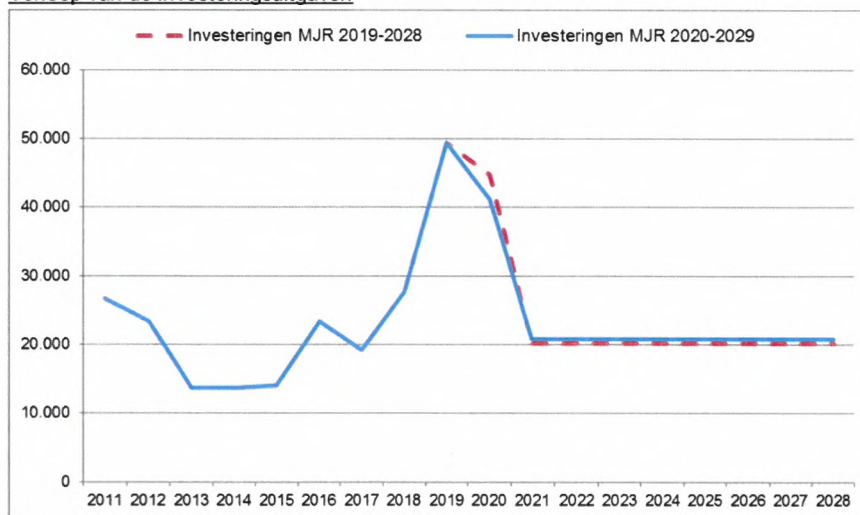
WEL - TOTAAL		alle bedragen inclusief inflatie						
Omschrijving (bedragen x € 1.000)	Rekening 2018	Begroot 2019 Primitief	mutatie	Begroot 2020	Meerjarenraming			
					2021	2022	2023	2024
LASTEN								
Externe rentelasten	4.428	4.768	250	5.018	5.407	5.430	5.621	5.936
Interne rentelasten	39		50	50	50	50	50	50
Afschrijving	21.373	21.572	2.461	24.033	25.679	21.524	21.262	20.815
Totaal kapitaallasten	25.840	26.340	2.761	29.102	31.136	27.003	26.933	26.801
Salarissen	9.064	10.990	2.568	13.558	13.945	14.196	14.646	15.094
Sociale lasten	2.240	2.692	731	3.423	3.509	3.580	3.695	3.807
Overige personeelslasten	933	752	171	923	941	960	979	1.055
Personeel van derden	4.055	1.135	-149	986	1.014	1.042	1.062	973
Voormalig personeel en bestuur	154	162	-49	113	87	89	91	93
Pers.kosten toe/ doorberekend			0	0	0	0		
Totaal personeelslasten	16.447	15.730	3.272	19.002	19.497	19.867	20.473	21.022
Duurzame gebruiksgoederen	360	448	220	668	582	647	709	618
Overige gebruiks- en verbruiksgoederen	3.884	3.665	332	3.997	3.877	3.948	4.028	4.109
Energie	6.110	7.201	-244	6.958	6.984	6.985	7.014	7.043
Huren en rechten	177	213	-67	147	151	154	158	162
Verzekeringen	158	147	7	154	157	160	164	167
Belastingen	865	959	23	982	1.002	1.022	1.042	1.063
Onderhoud door derden	9.352	9.218	100	9.318	9.861	9.968	10.296	10.196
Overige diensten door derden	11.427	10.060	-298	9.762	10.225	10.436	10.629	10.948
Materiaal/ km toe/ doorberekend							0	0
Totaal goederen en diensten van derden	32.334	31.911	75	31.986	32.839	33.321	34.039	34.305
Bijdrage aan bedrijven								
Bijdragen aan overheden	65	69	77	146	149	73	75	76
Bijdragen aan overigen								
Totaal bijdragen aan derden	65	69	77	146	149	73	75	76
Toevoegingen aan voorzieningen	-101	151	-151					
Onvoorzien		292	12	304	313	319	328	335
Totaal toevoegingen aan voorzieningen	-101	443	-139	304	313	319	328	335
TOTAAL LASTEN	74.585	74.493	6.047	80.540	83.935	80.583	81.848	82.540
BATEN								
Financiële baten	49	50		50	50	50	50	50
Personeelsbaten	53							
Goederen en diensten aan derden	3.121	2.577	429	3.005	3.141	3.182	3.242	3.302
Bijdrage van derden	67	572	182	754	768	782	796	810
Interne verrekeningen								
Geactiveerde personele lasten	1.706	1.309	734	2.042	2.154	2.212	2.315	2.411
Geactiveerde lasten: bouwrente	71	222	-92	130	130	130	130	130
Onttrekking aan voorziening	1.236							
TOTAAL BATEN	6.302	4.729	1.252	5.981	6.242	6.355	6.533	6.704
NETTO KOSTEN	68.283	69.764	4.794	74.559	77.693	74.228	75.315	75.836
netto kosten Bedrijfvoering	42.563	43.696	1.941	45.637	46.737	47.405	48.562	49.215
netto Kapitaallasten	25.721	26.068	2.853	28.922	30.956	26.823	26.753	26.621
Bijdrage WATERSCHAP	68.344	69.764	4.794	74.559	77.693	74.228	75.315	75.836
EXPLOITATIE-SALDO	61							
PERSONEEL								
Aantal formatieplaatsen (fte's)	166,8	166,8	40,9	207,7	207,7	207,7	207,7	207,7
waarvan structureel bezet per ultimo	147,5							

- **Toelichting netto kapitaallasten ten opzichte van de vorige Meerjarenraming**
De kapitaallasten worden bepaald door de investeringen in het verleden en de daaraan verbonden vrijval van kapitaallasten én de investeringen zoals geraamd voor de komende jaren. Afgestemd op de ontwikkeling en het implementeren van het Verdygo-concept worden onderhoudsinvesteringen verricht om de bestaande installaties in bedrijf te houden tot moment verving. Deze onderhoudsinvesteringen worden afgeschreven over de periode tot verving van de installatie. Dat leidt tot korte afschrijfperiodes voor deze onderhoudsinvesteringen en dus tot verhoudingsgewijs hogere afschrijvingen.

Onderstaande eerste grafiek geeft een piek weer in 2019 en 2020 in het verloop van de geplande investeringsuitgaven. Het verloop van de investeringsuitgaven komt nagenoeg overeen met dat volgens de vorige MJR.

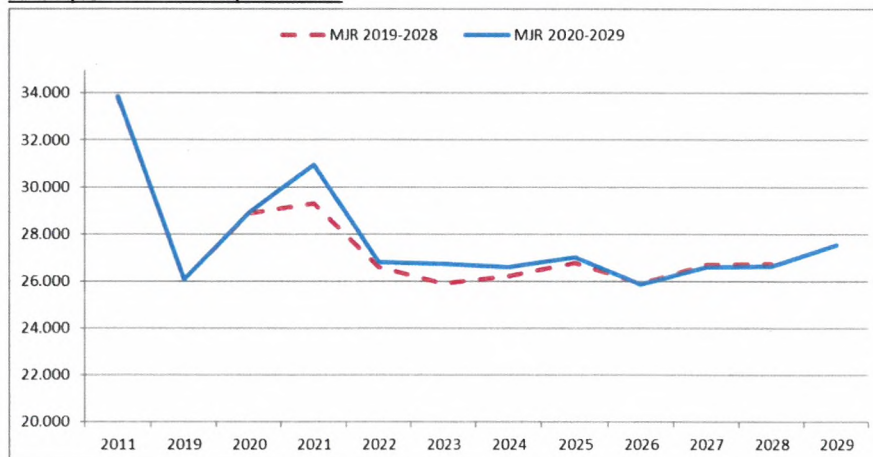
Zie verder de paragraaf 6.2.

Verloop van de investeringsuitgaven

Het verloop van de netto kapitaallasten in onderstaande grafiek vertoont hetzelfde patroon als bij de vorige meerjarenraming en een vergelijkbare mate van fluctuatie over de jaren.

Verloop van de netto kapitaallasten

Als gevolg van de piek in 2019 en 2020 in het investeringsprogramma stijgen de gemiddelde kapitaallasten over de planperiode 2020-2024 met € 0,64 mln. In de opvolgende jaren tot 2029

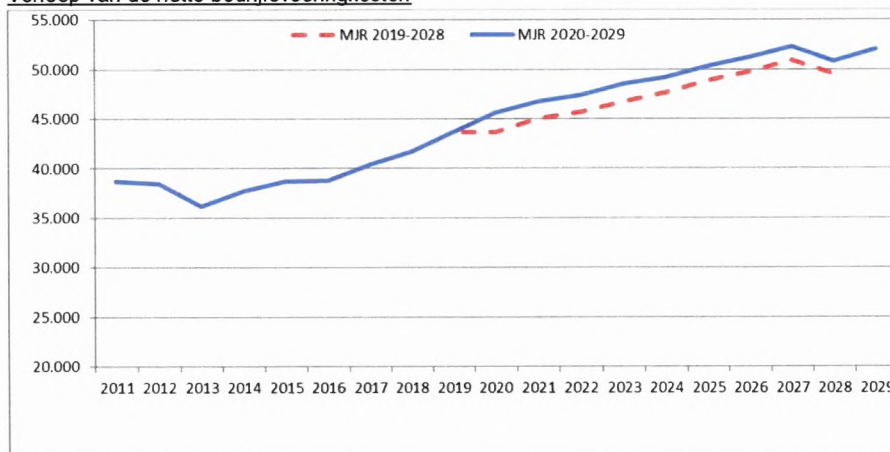

neemt de gemiddelde stijging van de netto kapitaallasten af tot € 0,32 mln (zie vorenstaande grafiek).

De hogere kapitaallasten zijn het saldo van gemiddeld € 0,10 mln hogere rentekosten op langlopende leningen en € 0,22 mln hogere afschrijvingskosten in de planperiode.

- Toelichting netto bedrijfsvoeringkosten ten opzichte van de vorige Meerjarenraming
In de planperiode 2020-2024 stijgen de netto bedrijfsvoeringkosten met gemiddeld € 1,76 mln ten opzichte van de vorige MJR. In de opvolgende jaren tot 2029 neemt de gemiddelde stijging van de netto bedrijfsvoeringkosten af tot € 1,42 mln per jaar (zie onderstaande grafiek).

Verloop van de netto bedrijfsvoeringkosten

De gemiddelde verhoging over de 10-jarige planperiode met € 1,42 mln per jaar bestaat uit:

- een verhoging met € 1,48 mln per jaar uit hoofde van een bestuurlijk goedgekeurde structurele verhoging van de bijdrage van WL met 2% per 2020 (exclusief autonome prijsontwikkeling);
- per saldo een verlaging met € 0,06 mln als een saldo van effecten van inflatie gecompenseerd door de voordelige effecten van operatie Waterkracht (zie onderstaande tabel). Als gevolg van operatie Waterkracht is de formatie uitgebreid van 166,8 fte naar 207,7 fte.

Effecten van Operatie Waterkracht bedragen x € 1.000	begroot 2020	begroot 2021	begroot 2022	begroot 2023	begroot 2024	begroot 2025	begroot 2026	begroot 2027	begroot 2028	begroot 2029
Effecten van Operatie Waterkracht	-418	-635	-750	-798	-1.121	-1.230	-1.343	-1.462	-1.583	-1.586

6.2 INVESTERINGEN 2020-2024-2029

Elk jaar bij het opstellen van de meerjarenraming wordt het investeringsprogramma opnieuw beoordeeld op grond van een tweetal van belang zijnde argumenten. Enerzijds het streven om vanuit kosten oogpunt de bestaande installaties zo lang mogelijk in bedrijf te houden en anderzijds om in geval van grootschalige aanpassing of vervanging van installaties het Verdygo-concept (modulair bouwconcept) toe te passen. Dit bouwconcept biedt naar de toekomst toe een grotere flexibiliteit om in te kunnen spelen op nieuwe technologische ontwikkelingen.

De omvorming van traditionele rwzi's naar rwzi's volgens het Verdygo-concept vindt (groten)deels niet binnen de planperiode van het MIP plaats. Uitgangspunt voor het MIP is om - tot moment van omvorming - de bestaande installaties in stand te houden door het doen van onderhoudsinvesteringen, met een korte afschrijvingstermijn.

Overeenkomstig het financieel beleid worden uren en advieskosten in de fase voorafgaand aan de uitvoering van een project niet meer geactiveerd. Tevens wordt het normatieve investeringsniveau jaarlijks gecorrigeerd voor inflatie. Het normatieve gemiddelde uitgavniveau stijgt daardoor naar gemiddeld € 24,7 mln. Daarnaast is conform besluit het investeringsvolume extra verhoogd met € 14,5 mln vanwege de investering in zonnepanelen.

In het MIP worden de projecten, waarvan de uitvoering met zekerheid is gepland, concreet benoemd. Voor de eerste jaren van de planperiode is een uitwerking naar deze concreet benoemde projecten beschikbaar; deze worden navolgend kort toegelicht. Voor de latere jaren van de planperiode is op onderdelen nog geen concrete invulling op projectniveau beschikbaar en wordt een indicatief investeringsbedrag opgevoerd. De nadere uitwerking van deze indicatieve ramingen naar concrete projecten is een continu proces.

De gefaseerde introductie van assetmanagement zal meer inzicht gaan geven in de restlevensduur van onze zuiveringstechnische werken, waardoor het onderhoud en de vervangingsinvesteringen beter gepland kunnen worden. Dat biedt mogelijkheden om de nu nog indicatieve investeringsbedragen vanaf 2021 af te gaan bouwen en te vervangen door concrete projecten. Zie onderstaande tabel ter illustratie:

NETTO- UITGAVEN Investeringsen (bedragen x 1.000 euro)	MIP 2019	MIP 2020	MIP 2021	MIP 2022	MIP 2023	MIP 2024	MIP 2025	MIP 2026	MIP 2027	MIP 2028	MIP 2029	TOTAAL 2019 t/m 2029
Benoemde projecten	47.350	41.262	15.619	238	-17	0	0	0	0	352	0	57.453
Net gespecificeerde ramingen	2.167	0	5.189	20.570	20.825	20.807	20.808	20.808	20.808	20.456	20.808	171.079
Totaal netto uitgaven	49.517	41.262	20.808	20.808	20.808	20.807	20.808	20.808	20.808	20.808	20.808	228.532

Het MIP 2020-2024-2029 is onderstaand samengevat naar de BBP beleidsproducten weergegeven.

NETTO- UITGAVEN Investeringsen (bedragen x 1.000 euro)	MIP 2019	MIP 2020	MIP 2021	MIP 2022	MIP 2023	MIP 2024	MIP 2025	MIP 2026	MIP 2027	MIP 2028	MIP 2029	TOTAAL 2019 t/m 2029
2 Zuiveringstechnische werken	42.306	39.739	20.600	19.985	19.733	19.975	19.976	19.976	19.976	19.748	19.976	261.989
21 Getransporteerd afvalwater	8.844	6.499	1.526	4.892	4.790	4.786	4.786	4.786	4.786	4.705	4.786	55.185
22 Gezuiverd afvalwater	30.896	32.715	18.607	13.242	13.069	13.316	13.317	13.317	13.317	13.202	13.317	188.315
23 Verwerkt slib	2.566	525	467	1.851	1.874	1.873	1.873	1.873	1.873	1.841	1.873	18.488
9 Ondersteunend	7.211	1.523	208	823	1.075	832	832	832	832	1.060	832	16.061
Automatisering	2.271	873	52	206	450	208	208	208	208	447	208	5.338
Huisvesting + interne faciliteiten	4.065	650	156	617	625	624	624	624	624	614	624	9.847
Dienstvoertuigen	875	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	875
TOTAAL Netto- uitgaven	49.517	41.262	20.808	20.808	20.808	20.807	20.808	20.808	20.808	20.808	20.808	278.049
										Gemiddelde 2019-2029		25.277

De investeringspiek in 2019 en 2020 houdt verband met de data waarop voldaan moet zijn aan de opgelegde eisen in het kader van de voorschriften volgens Kader Richtlijn Water zoals die door het Waterschap Limburg kenbaar zijn gemaakt en de daarop afgestemde noodzakelijkheid van investeringen en het project zonne-energie. Voor ombouw op basis van het Verdygo-concept bevat het MIP concrete ramingen ter realisatie van rwzi's Weert, Stein en Panheel.

Uit het innovatieprogramma kunnen de komende jaren nog investeringen naar voren komen met een kortere terugverdientijd dan de technische levensduur en gehanteerde afschrijvingstermijn. Bijvoorbeeld ter besparing van energiekosten, terugwinnen energie en grondstoffen of afzet van gezuiverd water. Deze investeringen zullen het investeringsvolume verhogen, maar de jaarlijkse kosten zullen dan uiteindelijk lager uitvallen.

Bestuurlijk relevante wijzigingen in investeringsuitgaven, ten opzichte van de vorige MJR

- het Algemeen Bestuur heeft 9-5-2018 ingestemd met € 630.000 extra krediet ten behoeve van bestuursrelevant investeringsproject P64052U betreffende slibdrooginstallatie Susteren, instandhouding en capaciteitsuitbreiding. Het krediet neemt daardoor toe tot € 3.530.000;
- het AB heeft 9-5-2018 ingestemd met verhoging van een paraplu-krediet met € 624.000 voor uitvoering van een aantal IT-projecten; betreft ISO-certificering Informatiebeveiliging, vervanging software, vervanging Unix servers;
- besluit AB 9-5-2018 tot participatie in het innovatieve demoproject 'decentrale gesloten waterkringloop Superlocal' gaat gepaard met krediet van € 1.061.000 voor de voorbereiding en realisatie van dit bestuursrelevant project;
- besluit AB 4-7-2018 tot beschikbaar stellen van een uitvoeringskrediet voor het bestuursrelevant project verduurzaming en vergroening kantoorgebouw en omgeving ter grootte van € 4.700.000 ;
- besluit AB 4-7-2018 tot beschikbaar stellen van een totaal krediet van € 24.800.000 ten behoeve van de uitvoering van de renovatie en kwaliteitsverbetering van de rioolwaterzuiveringsinstallatie Weert om te voldoen aan de KRW eisen;
- besluit AB 19-12-2018 tot beschikbaar stellen van:
  - voorbereidingskrediet van € 1.900.000 behoeve van de renovatie en kwaliteitsverbetering van de rioolwaterzuiveringsinstallatie Panheel om te voldoen aan de KRW-eisen 2021;
  - voorbereidingskrediet van € 1.900.000 behoeve van de renovatie en kwaliteitsverbetering van de rioolwaterzuiveringsinstallatie Stein om te voldoen aan de KRW-eisen 2021.

6.3 MAATREGELEN KADER RICHTLIJN WATER (KRW)

In deze paragraaf worden de KRW-maatregelen inclusief de noodzakelijke investeringen en bijkomende exploitatiekosten beknopt weergegeven. Zie ook hoofdstuk 5 strategisch doel: Schoon en ecologisch gezond water, thema kwaliteitsdoelstelling zuiveren.

KRW-maatregelen

Om aan de KRW-maatregelen te kunnen voldoen moeten er op de rwzi's maatregelen getroffen worden. Voor fosfaatverwijdering kan gekozen worden voor chemische defosfatering door middel van het doseren van metaalzouten. Hiervoor dient een voorraadtank met doseerinstallatie te worden geïnstalleerd. Er kan ook gekozen worden voor biologische defosfatering maar dan moet er geïnvesteerd worden in een uitbreiding van de biologische zuiveringsinstallatie. Voor scherper gestelde fosfaatnormen zijn nageschakelde zandfilters noodzakelijk.

Voor stikstofverwijdering kan afhankelijk van de scherpste van de norm gekozen worden voor dosering van chemicaliën (koolstofbron), een uitbreiding van de biologische zuivering of voor nageschakelde zandfilters. Het is tevens noodzakelijk te investeren in online meetsystemen voor de procesbewaking.

Rwzi's Stein en Panheel

De rioolwaterzuiveringen Panheel en Stein dateren beide uit 1981 en zijn sindsdien niet ingrijpend aangepast. De installaties hebben een vergelijkbare omvang van rond de 35.000 inwoner equivalenten. De RWZI Panheel loost het effluent op de Sleybeek. Stein loost op de verlengde zijtak van De Ur.

Per 1-1-2021 moeten beide rwzi's voldoen aan de nieuwe KRW-effluentwaarden.

In 2014 is door een extern adviesbureau een inventarisatie gemaakt van de mogelijke aanpassingen welke noodzakelijk zijn om aan de toekomstige effluenteisen te voldoen. Hierbij is ook een kostenraming opgesteld die in het Meerjaren Investeringsprogramma (MIP) van Waterschapsbedrijf Limburg (WBL) is opgenomen. In 2014 was uitgegaan van maximaal hergebruik van bestaande onderdelen en uitbreiding van benodigd extra volume. Inmiddels rijmt de destijds geschetste oplossingsrichting niet meer met de toekomstvisie van WBL en WL.

Verschillende ontwikkelingen hebben ertoe geleid dat de oplossingsrichtingen uit 2014 niet meer actueel zijn. Zo zijn in Panheel, gezien de huidige staat van sommige onderdelen op korte termijn vervanging of grootschalige renovatie nodig aan het grofrooster (2019), diverse E-installaties (2019) en de slibretourvizels (2024). Bij elkaar een investering van meerdere miljoenen, die voor de komende jaren op het programma staan.

Voor de zuivering Stein geldt een vergelijkbaar beeld.

Samen met de investeringen noodzakelijk voor het realiseren van de KRW-doelstellingen, worden de kosten over de komende jaren dan vergelijkbaar met de kosten voor een volledig nieuwe RWZI. In de overweging om de complete zuivering nieuw te bouwen, speelt ook mee dat een uitbreiding van de bestaande zuivering de keuzemogelijkheden voor nieuwe technologieën beperkt. Het voeren van twee verschillende biologische zuiveringssystemen op één locatie is complex en verhoogt het risico op verminderde zuiveringsprestaties. Ook vanuit het oogpunt van bedrijfsvoering is dit ongewenst.

Het alternatief om het influent naar een grotere, nabijgelegen rwzi te transporteren biedt geen betere oplossing. Ook past dat niet binnen de toekomstvisie waarin gepleit wordt voor verdere decentralisatie.

De integrale afweging van de te treffen maatregelen sluit aan op de doelstellingen volgens de toekomstvisie 2030 van Waterschap Limburg:

- de integrale vernieuwing van beide RWZI's sluit aan bij de ambitie van het bestuur om twee zuiveringsinstallaties volledig Verdygo uit te voeren. Er zijn in de periode t/m 2030 weinig gunstige aanleidingen om een volledige rwzi nieuw te realiseren. Ook lenen de installaties zich met hun beperkte omvang voor volledige vernieuwing. Een beperkt aantal installatieonderdelen (ontvangstkelder en regenwaterbuffer) wordt in eerste instantie nog niet vervangen, maar dienen op het moment van einde levensduur (vóór 2030) vervangen te worden, zodat er op dat moment een 100% Verdygo installatie kan ontstaan;
- toepassen van dezelfde technologie (aerobe korrelslibtechnologie Nereda) in Panheel en Stein als op de rwzi Weert en de rwzi Simpelveld, houdt nadrukkelijk de mogelijkheid open om een belangrijke stap te zetten in het terugwinnen van grondstoffen. Met het slibvolume van Panheel, Stein, Weert en Simpelveld samen, ontstaat voldoende schaalgrootte om een ALE productie (Kaumera) optimaal te laten functioneren. Ondanks dat deze vorm van grondstoffenwinning nog niet op grote schaal is toegepast, is de techniek hiervoor veel belovend en geheel in lijn met de toekomstvisie 2030 ten aanzien van circulariteit;
- één van de voordelen van aerobe slibkorreltechnologie is dat het een biologisch proces betreft, waardoor geen chemicaliën gebruikt hoeven worden. Gevolg hiervan is ook dat bij het

ontwateren van het slib van Panheel en Stein op de rwzi Susteren meer fosfor met het rejectiewater mee komt. De hogere fosfor-belasting op de rwzi Susteren kan worden opgevangen in de biologie en maakt een business case voor het terugwinnen van Struviet op de zuivering in Susteren kansrijker;

- door de huidige zuiveringsinstallaties Panheel en Stein te amoveren en de nieuwe installaties als compacte aerobe korrelslibtechnologie-installatie te bouwen, ontstaat er ruimte op de bestaande terreinen om zonnepanelen te plaatsen die grotendeels in de lokale energiebehoefte van de rwzi's kunnen voorzien.

Daarnaast wordt op deze wijze tegemoet gekomen aan de wens van Waterschap Limburg om de dijk achter de Sleybeek buiten werking te stellen. De dijk wordt overbodig in verband met het opheffen van de risicovolle sifons ten behoeve van de Sleybeek. Door de huidige zuivering te amoveren, verdwijnt ook de op rwzi Panheel gelegen effluentvijver, die in het hoogwatergebied van het naastgelegen water zouden komen te liggen. Met het vervangen van de complete installatie wordt in Panheel ook de noodzaak van het handhaven van de dijkbescherming van de effluentvijver voorkomen.

Maatregelen op andere rwzi's

Om op vijf andere rwzi's (Hoensbroek, Susteren, Venray, Roermond, Meijel) tijdig te voldoen aan de voorgeschreven KRW-normen is een investering van € 63 mln nodig. Daarnaast nog jaarlijks € 2 mln extra aan exploitatiekosten (met name voor chemicaliën). Voorgeschreven KRW-normen waar die rwzi's overigens dicht bij zitten qua prestaties. Uit de berekeningen blijkt dat het verwijderen van de laatste (tienden van) milligrammen fosfaat en stikstof in relatieve en absolute zin veel geld kosten. Bijvoorbeeld vraagt dit op Hoensbroek een investering van € 23,4 mln. Dit leidt tot een doelmatigheidsvraagstuk met betrekking tot het nemen van maatregelen op deze rwzi's. De vraag kan worden gesteld of de extra kosten van maatregelen voor verdere reductie van fosfaat en stikstof lozingen opwegen tegen de te realiseren kwaliteitsverbetering van het effluent. Vanuit de integrale optiek is het aan te bevelen deze KRW-maatregelen in samenhang op te pakken met andere maatregelen ter verbetering van de waterkwaliteit en andere doelstellingen zoals circulariteit, grondstoffen-terugwinning, medicijnrestenverwijdering. Om die reden zijn de investeringen die enkel gericht zijn op het voldoen aan de KRW-richtlijnen voor deze rwzi's nog niet ingepast in het investeringsprogramma.

De integrale benadering vergt een nadere beoordeling van de te nemen maatregelen op genoemde vijf rwzi's. Dit gaat naar verwachting gepaard met het op een aantal rwzi's later dan 2021 maar ruim voor 2027 voldoen aan de gestelde KRW-normen.

Ook de investering gerelateerd aan de geplande opheffing van rwzi Sijpeld is niet opgevoerd, met als reden dat heroverweging plaatsvindt met betrekking tot de opheffing van Sijpeld en aansluiting op rwzi Wijlre.

Besluitvorming door Waterschap Limburg moet nog plaatsvinden.

Hiervoor in de plaats kunnen dan maatregelen komen die passen bij het open houden van de rwzi Sijpeld.

Navolgende tabel geeft aan per rwzi op welke datum aan de KRW-maatregelen moet worden voldaan en welke maatregelen er getroffen dienen te worden.

RWZI	KRW-eis datum gereed	Verwachte datum gereed	Uitvoering maatregelen
Rbermond	01-01-2019	Gereed (opstartfase)	Koolstofbrondosering
Rbermond	01-01-2019	01-01-2019	Onderzoek bronmaatregel industrie, noodzaak aanpassing biologie
Panheel	01-01-2021	01-01-2021	Aanpassing biologie + optioneel nageschakelde filtratie
Stein	01-01-2021	01-01-2021	Aanpassing biologie
Susteren	01-01-2021	01-01-2021	(Extra) chemische defosfatering
Heugem	01-01-2021	01-01-2021	Chemische defosfatering + fijnregeling
Wijlre	01-01-2021	01-01-2021	Additional e nageschakelde filtratie
Wijlre	01-01-2021	01-01-2021	Aanpassing biologie (aansl. Simpelveld)
Hoensbroek	01-01-2021	01-01-2021	Nageschakelde filtratie
Meijel	01-01-2021	01-01-2021	Nageschakelde filtratie
Susteren	01-01-2024	01-01-2024	Nageschakelde filtratie
Venray	01-01-2027	01-01-2027	Nageschakelde filtratie
Lozend op Rijkswater			
Weert	01-10-2019	01-10-2019	Aanpassing biologie
Venlo	n.v.t.	Gereed	Geen maatregelen, voldoet reeds aan de normen
Limmel	n.v.t.	Gereed	Geen maatregelen, voldoet reeds aan de normen
Bossherveld	n.v.t.	Gereed	Geen maatregelen, voldoet reeds aan de normen
Gereed (KRW maatregel)			
Rimburg	n.v.t.	Gereed	Geen maatregelen, voldoet reeds aan de normen
Kerkrade	01-12-2013	Gereed	Chemische defosfatering
Heerlen	01-09-2015	Gereed	Aansluiting op Hoensbroek
Gennep	01-01-2016	Gereed	Chemische defosfatering + fijnregeling
Meijel	01-01-2016	Gereed	Chemische defosfatering + fijnregeling
Venray	01-01-2016	Gereed	Koolstofdosering + fijnregeling
Hoensbroek	01-01-2016	Gereed	Chemische defosfatering + fijnregeling
Simpelveld	31-12-2016	Gereed	Aanpassing biologie
Wijlre	01-06-2017	Gereed	Nageschakelde filtratie
Venray	01-01-2021	Gereed	Chemische defosfatering + fijnregeling

Kostengevolgen

De KRW-maatregelen veroorzaken niet alleen investeringskosten met bijbehorende kapitaallasten (rente en afschrijving), doch ook een structurele verhoging van de kosten voor de bedrijfsvoering. Er moeten immers (meer) chemicaliën ingekocht worden, er wordt meer energie verbruikt door additionele procesonderdelen; bediening en onderhoud van toegevoegde procesonderdelen vergt tijd en geld en er wordt in veel situaties ook meer zuiveringsslib geproduceerd dat moet worden verwerkt en afgezet.

Deze kosten zijn verwerkt in de exploitatiebegroting.

6.4 EMU-SALDO

Opbouw en berekening van het EMU-saldo (bedragen x € 1.000)	Jaar 2020	Jaar 2021	Jaar 2022	Jaar 2023	Jaar 2024
1. EMU-exploitatiesaldo (vóór gebruik van reserves)	0	0	0	0	0
2. Invoed investeringen	-17.229	4.871	716	454	8
(zie staat van vaste activa)					
a bruto investeringen	-/	41.262	20.808	20.808	20.807
b investeringssubsidies	+	0	0	0	0
c verkoop materiële en immateriële activa	+	0	0	0	0
d afschrijvingen	+	24.033	25.679	21.262	20.815
3. Invoed voorzieningen	0	0	0	0	0
(zie staat van reserves en voorzieningen)					
a toevoegingen aan voorzieningen t.l.v. exploitatie	+	0	0	0	0
b onttrekkingen aan voorzieningen t.b.v. exploitatie	-/	0	0	0	0
c betalingen rechtsreeks uit voorzieningen	-/	0	0	0	0
d externe vermeerderingen van voorzieningen	+	0	0	0	0
4. Invoed reserves	0	0	0	0	0
(zie staat van reserves en voorzieningen)					
a betalingen rechtstreeks uit reserves	-/	0	0	0	0
b externe vermeerderingen van reserves	+	0	0	0	0
5. Deelnemingen en aandelen	0	0	0	0	0
a boekwinst	-/	0	0	0	0
b boekverlies	+	0	0	0	0
EMU-saldo	-17.229	4.871	716	454	8

Toelichting:

2.a bruto investeringen is zonder aftrek van ontvangen bijdragen;

2.b betreft de verwachte investeringssubsidies en bijdragen van derden in de WBL-investeringsprojecten;

7 Beschouwing bij de Begroting 2020

7.1 DE ONTWIKKELINGEN SINDS HET BEGROTINGSJAAR 2019

In deze paragraaf dient aandacht te worden besteed aan:

- de externe en interne ontwikkelingen die zich sinds het vaststellen van de vorige begroting hebben voorgedaan
- afwijkingen van uitgangspunten en grondslagen zoals deze voor de vorige begroting zijn gehanteerd
- belangrijke afwijkingen ten opzichte van de cijfers in de meerjarenraming.

Het maken van een vergelijking met de betreffende jaarschijf van de meerjarenraming is vanwege het behandelen van beide stukken in één vergadering niet opportuun (er is geen verschil voor het jaar 2020 tussen de begroting en de raming volgens de MJR). Resteert een vergelijking met het voorgaande begrotingsjaar.

Relevante ontwikkelingen sinds de vorige begroting:

- Naar aanleiding van het vaststellen van de ambitie 'energieneutraal in 2025' door het AB, is het onderzoek 'Strategische analyse scenario's naar energieneutraliteit' uitgevoerd. Op basis hiervan heeft het AB 4-4-2018 besloten te focussen op onderstaande 4 hoofdsporen om energieneutraal te worden in 2025:
  - Benutting van restwarmte
    - inzet van restwarmte voor het drogen van slib
    - restwarmteterugwinning uit afvalwater
    - restwarmteterugwinning uit oppervlaktewater
  - Elders investeren in (energiezuiniger/duurzamer) zuiveren bij de bron
  - Inzet van biomassa van derden voor de opwekking van duurzame energie
  - Opschalen van de inzet van zonne-energie (zonnepanelen) op WL en op WBL locaties.Naast bovenstaande sporen blijft WBL op zoek naar verbeteringen (energie besparen en opwekken) in de eigen bedrijfsvoering (core business);
- Op 19-9-2018 heeft het AB besloten in te stemmen met het kunnen vormen van een reserve innovatie-duurzaamheid welke is bedoeld voor het dekken van individuele uitgaven van waterketenprojecten, energie- en grondstoffenprojecten, met een maximum van € 450.000. Dit op basis van besluitvorming bij bestemming van een positief rekeningresultaat;
- Onderhanden is het autonome organisatie ontwikkeltraject 'operatie Waterkracht' om sneller en beter in te spelen op veranderende maatschappelijke omstandigheden en innovatieve ontwikkelingen, sneller te handelen binnen de reguliere bedrijfsvoering en daarmee korte doorlooptijden, sneller te kunnen inspelen op klantverwachtingen bij werkzaamheden voor derden en beter te kunnen inspelen op waarde toevoegende samenwerking met andere partijen. Een ontwikkeltraject dat bijdraagt aan het kwalitatief laten groeien van de organisatie en het individu.
- Dit traject heeft geleid tot het op 19-9-2018 door het AB vaststellen van een gewijzigde hoofdstructuur van de organisatie ingaande 1-1-2019 met als doel:
  - het versterken van de innovatiekracht;
  - het versterken van de executiekracht;
  - het versterken van de samenwerking in de waterketen;
  - een meer toekomstbestendige organisatie (flexibel, wendbaar en robuust).

Onder autonome ontwikkelingen wordt ook verstaan de herbezetting van het generatiepact, de omzetting van inhuur naar vast en/of de mogelijkheid van inbesteden in plaats van uitbesteden van werkzaamheden.

Bovendien zal de benodigde capaciteit, nu en in de toekomst, worden bepaald door een intensievere samenwerking met partners en ontwikkelingen op het gebied van bijvoorbeeld automatisering, assetmanagement en centrale capaciteitsplanning. Als gevolg van Operatie Waterkracht is de formatie uitgebreid van 166,8 fte naar 207,7 fte. Deze operatie gaat op termijn gepaard met een verlaging van de exploitatiekosten (zie pagina 35);

- Naast de kernopdracht om tijdig te blijven voldoen aan de KRW-doelstellingen en aan de Limburgse effluentnormen heeft Waterschap Limburg in het kader van de Toekomstvisie Waterzuiveren en Waterketen 2030 op 4-10-2018 een nadere concretisering in de opdrachtverlening verstrekt alsook de opdracht om aanvullende speerpunten en doelen ter hand te nemen als beschreven in deze opdrachtverlening. Als voorwaarde is gesteld dat prijs, kwaliteit en duurzaamheid maatschappelijk in balans moeten zijn
De uitwerking van de middenvariant voor een aantal speerpunten zoals aangegeven in de opdrachtbrief van WL, gaat overeenkomstig de opdracht gepaard met een bestuurlijk goedgekeurde structurele verhoging van de bijdrage van WL met 2% per 2020 (excl. autonome prijsontwikkeling).

Uitgegaan is van de met het waterschap afgestemde rekenuitgangspunten waarbij voor 2020 een inflatiepercentage van 2% is gehanteerd. Uitzondering hierop vormen de energiekosten; omdat voor het grootste deel van de energiebehoefte de prijzen 2020 al middels inkoopafspraken zijn vastgezet.

Ontwikkeling kapitaallasten

De kapitaallasten voor 2020 worden bepaald door twee zaken:

- de afschrijving op investeringen in het verleden en de daaraan verbonden vrijval van kapitaallasten per moment dat die investeringen volledig zijn afgeschreven + de afschrijving op investeringen voor zover deze in gebruik worden genomen in 2019 resp. vóór 1 juli 2020;
- de rentelasten verbonden aan de financiering van investeringen.

Ten opzichte van 2019 stijgen de netto kapitaallasten met € 2,85 mln. Deze stijging wordt veroorzaakt door hogere rentekosten (€ 0,39 mln), hogere afschrijvingskosten (€ 2,46 mln). De hogere rentelasten worden veroorzaakt door een toename van de investeringsuitgaven en lagere bouwrente (dit laatste door aangepast financieel beleid. De stijging van de afschrijvingskosten is eveneens toe te schrijven aan de hogere investeringsuitgaven.

Personeelslasten

Ten opzichte van de raming 2019 stijgen de personeelslasten met € 3,27 mln. Deze stijging is het gevolg van een toename van de formatie met 40,9 fte als gevolg van operatie Waterkracht. Zie vorige pagina.

De totale formatie in 2020 is 207,7 fte bestaande uit 14,9 fte voor sector strategie en innovatie, 126,0 fte voor de uitvoerende sector operatie en onderhoud en 63,8 fte voor de sector bedrijfsondersteuning. Daarnaast 1 fte voor directie en 2,0 fte voor bovenformatief.

De ondersteunende activiteit bemonsteren en analyseren is ondergebracht bij de sector operatie en onderhoud.

Kosten van goederen en diensten van derden

Ten opzichte van de raming 2019 stijgen de kosten van goederen en diensten van derden geraamd voor 2020 met € 0,08 mln. Het effect van prijswijzigingen en inflatie wordt nagenoeg gecompenseerd door de voordelige effecten van operatie Waterkracht betreffende de operationele bedrijfsvoering en als effect van verbeteren assetmanagement.

Kosten van bijdragen aan derden

Het totaal van bijdragen aan derden in 2020 is € 0,08 mln hoger dan in 2019. Dit als gevolg van besluit voor bijdrage aan demo-project Epe voor ALE-Extractie uit Nereda-slibkorrel (AB 4-7-2018). Deze bijdrage wordt gedekt uit het toegekende 2% budget voor innovatie en waterzuiveren.

Kosten van toevoegingen aan voorzieningen + onvoorzien

Als gevolg van AB-besluit 19-9-2018 is de voorziening persoonsgebonden basis budget (PBB) komen te vervallen. Daardoor is ook de jaarlijkse toevoeging van € 0,15 mln komen te vervallen. Het totaal van de post onvoorzien is afgestemd op het bestuurlijk bepaalde niveau 0,4% van het begrotingstotaal. Het bedrag komt nagenoeg overeen met het niveau van 2019.

Ontwikkeling van de eigen baten

De eigen baten van het WBL zijn de baten die worden gerealiseerd los van de begrotingsbijdrage die wordt ontvangen van het waterschap. De eigen baten zijn incl. de van de gemeenten ontvangen vergoeding van samenwerking in de afvalwaterketen (onderhoud/beheer van gemalen en IBA's voor gemeenten, uitvoeren van meten monitoren en rekenen en het opstellen van basisrioleringsplannen).

Het totaal aan baten stijgt van 2019 naar 2020 met € 1,25 mln welke het saldo is van:

- toename van de post goederen en diensten aan derden met € 0,43 mln door uitbreiding van de dienstverlening voor gemeenten;
- toename van de bijdrage van derden met € 0,18 mln als gevolg van SDE-subsidie gerelateerd aan de realisatie van zonnepaneelinstallaties op de vrije terreinen en op daken van bedrijfsgebouwen;
- een verhoging met € 0,64 mln als een saldo van hogere geactiveerde personeelslasten door toename van het aantal projectleiders in dienst van WBL en lagere bouwrente als gevolg van bijgesteld financieel beleid. Tevens worden als gevolg van aangepast financieel beleid uren in de fase voorafgaand aan de uitvoering van een project niet langer geactiveerd.

7.2 UITGANGSPUNTEN EN NORMEN

Voor het begrotingsjaar 2020 wordt gerekend met een inflatiepercentage van 2% over de directe kosten en een stijging van de loonkosten met eveneens 2%. Daarnaast wordt voor de loonkosten nog beperkt rekening gehouden met het effect van periodieke verhogingen.

Het rentepercentage langlopende leningen wordt voor het jaar 2020 gesteld op 2,25% en voor kortlopende leningen wordt dit gesteld op 0,3%.

Voor een uitgebreidere toelichting op de rekenuitgangspunten zie bijlage 3.

7.3 INCIDENTELE BATEN EN LASTEN

Niet van toepassing.

7.4 KOSTENTOEREKENING

De netto kosten van het Waterschapsbedrijf worden volledig toegerekend aan de taak zuiveringsbeheer.

Hieruit resulteert de volgende opstelling gerelateerd aan de BBP-structuur en de betreffende kostendrager:

Kostentoe rekening	Zuivering beheer
Planvorming	
Eigen plannen	100%
Bouwen exploitatie zuiveringstechnische werken	
Getransporteerd afvalwater	100%
Gezuiverd afvalwater	100%
Verwerkt slib	100%
Beheersing van lozingen	
Vergunningen en meldingen	100%
Roleringsplannen en subsidies lozingen	100%
Bestuur en externe communicatie	
Bestuur	100%
Externe communicatie	100%
Dekkingsmiddelen	
Onvoorzien	100%

7.5 ONTTREKKINGEN AAN 'OVERIGE BESTEMMINGSRESERVES' EN VOORZIENINGEN

Het WBL heeft geen 'overige bestemmingsreserves' en geen voorzieningen.

7.6 WATERSCHAPSBELASTINGEN

Het Waterschapsbedrijf is een uitvoeringsorganisatie en is als zodanig ondersteunend aan de activiteiten van het Waterschap Limburg. Dit all-in waterschap stelt de tarieven voor de waterschapsbelastingen vast.

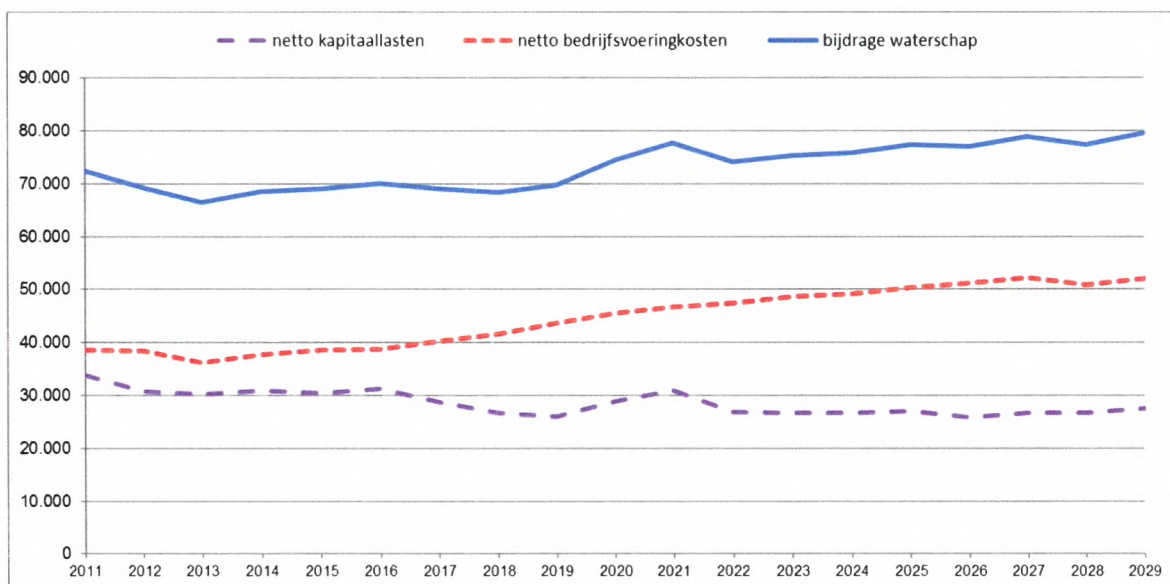

De opbrengsten van het Waterschapsbedrijf bestaan naast de eigen baten uit de verplichte bijdrage van het Waterschap Limburg. Overeenkomstig het voorstel aan het Dagelijks Bestuur van het WBL wordt met het vaststellen van de Begroting 2020 de bijdrage door het waterschap verhoogd van € 69,76 mln in 2019 met € 4,79 mln naar € 74,56 mln.

Om inzicht te bieden in de mate van fluctuatie van de netto kosten van het WBL resp. de bijdrage van het waterschap over een langere periode dan de onderhavige meerjarenraming, is de ontwikkeling van de netto kosten en dus ook die van de waterschapsbijdrage berekend over een periode van 10 jaar. De geschetste ontwikkeling is zowel in onderstaande tabel als ook grafisch weergegeven.

bedragen x € 1.000	Begroot 2011	Begroot 2019	Begroot 2020	Begroot 2021	Begroot 2022	Begroot 2023	Begroot 2024	Begroot 2025	Begroot 2026	Begroot 2027	Begroot 2028	Begroot 2029
netto kapitaallasten	33.844	26.068	28.922	30.956	26.823	26.753	26.621	27.036	25.855	26.598	26.631	27.555
netto bedrijfsvoeringkosten	38.666	43.696	45.637	46.737	47.405	48.562	49.215	50.316	51.240	52.259	50.807	52.009
bijdrage waterschap	72.510	69.764	74.559	77.693	74.228	75.315	75.836	77.352	77.095	78.857	77.437	79.564

7.7 RESERVEPOSITIE: HET WEERSTANDVERMOGEN

Het weerstandsvermogen bestaat uit de relatie tussen de middelen en mogelijkheden waarover de organisatie beschikt of kan beschikken om niet begrote kosten en risico's van materiële betekenis te dekken. Het WBL houdt geen bedrijfsreserve aan (besluit AB 30-5-2012); een saldo op rekeningbasis wordt afgedragen aan resp. aangevuld door het waterschap. Overeenkomstig besluit Algemeen Bestuur is voor de gehele planperiode uitgegaan van op jaarbasis sluitende begrotingen voor het WBL, waarbij het beheer van reserves – behalve de algemene reserve en de reserve voor innovatie-duurzaamheid – ligt bij de moederorganisatie. Het reservebeheer door de moederorganisatie zal er op gericht zijn om het fluctueren van de bijdrage aan het WBL tijdens de planperiode op te kunnen vangen. De noodzaak tot het aanhouden van weerstandsvermogen door het WBL, wordt door dit uitgangspunt gereduceerd tot het aanhouden van een algemene reserve ter dekking van niet begrote kosten en risico's van materiële omvang.

7.8 FINANCIERING

7.8.1 Treasury-paragraaf (financieringsparagraaf)

Het Financieringsstatuut van het WBL is gebaseerd op het landelijke model. Voor de financiële bedrijfsvoering van het Waterschapsbedrijf zijn de bepalingen van het BBVW (Bepalingen Beleidsvoorbereiding en Verantwoording Waterschappen) van toepassing, waarbij een accent wordt gelegd op het naleven en toetsen van rechtmatigheid. Daartoe is het statuut afgestemd op het vigerende delegatiebesluit van het Algemeen Bestuur en op de daarvan afgeleide mandaatbesluiten. Tevens geeft het statuut een nadere invulling aan de uitoefening van de financieringsfunctie (opgedragen aan het Dagelijks Bestuur bij "Verordening beleids- en verantwoordingsfunctie Waterschapsbedrijf Limburg").

Verplicht dient in de begroting en de jaarrekening - in de treasuryparagraaf - verslag te worden gedaan van de uitvoering van het treasurybeleid, bedoeld voor het sturen en beheersen van, verantwoord over en toezicht houden op de treasury.

De treasury-onderwerpen in deze begroting zijn de volgende:

- A. Ontwikkelingen met invloed op de treasuryfunctie en het treasurybeleid
  - A.1 Ontwikkelingen binnen en buiten het waterschap
  - A.2 Relatie met de meerjarenraming
  - A.3 Rentevisie / rentegevoeligheid

- B. Treasurybeheer
  - B.1 Het risicobeheer
  - B.2 Bepaling van de financieringsbehoefte 2020
  - B.3 Kas- en liquiditeitenbeheer

A. Ontwikkelingen met invloed op de treasuryfunctie en het treasurybeleid

A.1 Ontwikkelingen binnen en buiten het waterschap

Het Waterschapsbedrijf verkrijgt de benodigde financiële middelen door ontvangst van maandelijkse bijdragen afkomstig van het Waterschap Limburg op basis van de voor het WBL vastgestelde begroting. Het waterschap haalt haar financiering uit de opgelegde belastingaanslagen.

Het WBL is een zelfstandige organisatie die het eenmaal toegewezen budget zelfstandig besteedt en wanneer nodig zelfstandig geldleningen afsluit.

Het concept Centraal Economisch Plan (CEP) voor 2019 en 2020 d.d. 5-3-2019 van het Centraal Planbureau heeft de titel "Economie koelt af" meegekregen. Het betreffend persbericht meldt o.a.:

Het hoge groeitempo van de Nederlandse economie is voorbij. Voor zowel dit als komend jaar wordt een bbp-groei van 1,5% voorzien, na jaren van groei boven de 2%. De internationale handel groeit in een lager tempo en dat is terug te zien in de Nederlandse uitvoer, die in 2019 en 2020 beduidend minder hard groeit dan in de afgelopen jaren. Internationale onzekerheden, zoals het handelsbeleid van de VS, de Brexit en de staat van de Chinese economie, hebben hun weerslag in de economie. Ook de begroting draagt minder bij dan gepland. Ondanks de lagere groei blijft de werkloosheid laag, stijgt de koopkracht en blijven de overheidsfinanciën op orde. "De economie schakelt terug naar een normaler toerental, maar kan tegen een stootje."

A.2 Relatie met de meerjarenraming

Het uitgewerkte begrotingsjaar 2020 vormt de eerste jaarschijf van de meerjarenbegroting. In de hoofdstuk 5 is uitgebreid aandacht besteed aan de door het WBL te volgen strategie. De financiële consequenties daarvan zijn in Begroting 2020 en MJR 2020-2024 opgenomen.

Voor 2020 en volgende jaren zijn in overleg met Waterschap Limburg uitgangspunten opgenomen omtrent de ontwikkeling van inflatie, loonkostenstijging en rentestanden.

Bij de evaluatie van het financieel beleid (AB d.d. 19-7-2017) is besloten om:

- enerzijds met ingang van 2018 minder personele kosten en rentekosten te activeren en
- anderzijds toe te staan dat het jaarlijks investeringsvolume vanaf het jaar 2019 wordt gecorrigeerd voor inflatie.

Het normatieve gemiddelde uitgavenniveau voor projecten stijgt daardoor van voorheen gemiddeld € 22,5 mln. naar gemiddeld € 25,3 mln in de nu voorliggende investeringsramingen voor de periode 2019 t/m 2029. In deze ramingen is een extra-investeringsvolume meegenomen van € 3,65 mln vanwege de investering in zonnepanelen. Verwezen wordt o.a. naar paragraaf 6.1.5.

Indien nodig zullen nieuwe geldleningen worden aangetrokken. De laatst aangetrokken geldlening, december 2018, bedroeg € 15 mln, aflossing 20 jaar lineair tegen rente 1,15% (rentevast over 20 jaar).

In periodes binnen een boekjaar zullen afhankelijk van de liquiditeitsontwikkeling en de rentestanden, voor korte periodes een kasgeldlening worden aangetrokken. In 2018 zijn geen kasgeldleningen opgenomen.

De reserves

Het WBL beschikt alleen over een algemene reserve. Deze algemene reserve komt overeen met het bedrag van de geïntariseerde risico's bij een veronderstelde kans van optreden van 10% voor de categorie middelgrote risico's. De geïntariseerde risico's worden om de twee jaar geëvalueerd en dientengevolge ook de benodigde hoogte van de algemene reserve. Tot en met 2018 bedroeg deze reserve € 2,7 mln.

In 2018 is er een beroep gedaan op de algemene reserve om de extra kosten van ruim € 1,2 mln op te vangen die het gevolg waren van langdurige storingen in de bedrijfsvoering van de slibdrooginstallatie te Susteren. Ultimo 2018 bedraagt de reserve derhalve een kleine € 1,5 mln.

Op basis van een in 2018 uitgevoerde risico-evaluatie heeft het Algemeen Bestuur d.d. 19-12-2018 besloten het maximumniveau voor de algemene reserve te verlagen tot € 2,0 mln.

In paragraaf 6.1.4 en 7.7 is aangegeven dat de moederorganisatie (Waterschap Limburg) een egaliseringsreserve beheert met als doel om fluctuaties bij het WBL in de exploitatiesaldi over de jaren heen op te kunnen vangen.

Ten aanzien van het WBL geldt dat voor alle jaren van de planperiode wordt uitgegaan van een sluitende begroting met reservevorming bij het waterschap.

Optredende exploitatietekorten zullen worden aangevuld door Waterschap Limburg en exploitatieoverschotten zullen worden afgedragen aan Waterschap Limburg.

A.3 Rentevisie / rentegevoeligheid

Zoals hiervoor onder A.1 al vermeld groeit de economie naar verwachting met 1,5 % per jaar. De verwachting is dat de rente alsook de inflatie vooralsnog laag blijven.

In de begroting 2020 van het WBL wordt 2,25% als rentevoet gehanteerd voor af te sluiten geldleningen (normaliter met een looptijd van 20 jaar). Voor kortlopende financieringsbehoefte (rekening-courant tegoeden) wordt in 2020 een rentevoet van 0,3% gehanteerd. Verderop in de planperiode worden deze percentages beperkt verhoogd:

- voor lange leningen tot 3,5% in 2023 en 4,0% vanaf 2024;
- voor korte leningen tot 0,90% in 2023 en 1,1% vanaf 2024.

Gevolg van de afspraken over de liquiditeitsstromen tussen het WBL en Waterschap Limburg is dat het renterisico van te late of te vroege heffingsontvangsten bij Waterschap Limburg ligt. Het WBL draagt het renterisico van een verschil tussen een gelijkmatige betaling van de bijdrage door het waterschap en een ongelijkmatig uitgavenpatroon gedurende het jaar. Vooralsnog wordt verondersteld dat dit rente-effect budgetneutraal zal blijven.

-/-

Voor een volledig overzicht van de voor 2020 en volgende jaren gehanteerde (rekenkundige) uitgangspunten verwijzen wij u hier naar bijlage 3.

B. Treasurybeheer

B.1 Het risicobeheer

Het financiële risicoprofiel van het Waterschapsbedrijf Limburg kan als laag worden gekwalificeerd. Onderkende risico's in dit verband zijn: renterisico's, kredietrisico's, liquiditeitsrisico's, koersrisico's en voor zover ter zake doende, valutarisico's.

- het renterisico van een (te) hoge vlottende schuld wordt ingeperkt door het hanteren van de kasgeldlimiet (= de maximaal toegestane netto korte schuld).

De hoogte van de kasgeldlimiet is wettelijk bepaald op 23% van het begrotingstotaal bij aanvang van het jaar. Conform onderstaand overzicht mag het WBL in 2019 maximaal € 17,1 mln rood staan;

- naast de kasgeldlimiet geeft de renterisiconorm inzicht in de feitelijke risico's op de vaste schuld. In de wet FIDO wordt de renterisiconorm geformuleerd als een percentage van de omzet: het totaal van verplichte aflossingen en renteherzieningen van de eerste 4 jaren mag niet meer bedragen dan 30% van het begrotingstotaal bij aanvang van het eerste jaar. Conform onderstaand overzicht mag het WBL in 2019 tot maximaal € 22,3 mln uitgeven aan verplichte aflossingen en renteherzieningen. Het WBL beperkt het renterisico door regelmatig (= tenminste 1x / jaar) vaste geldleningen op te nemen met een lineair aflossingsregime.

<i>bedragen x € 1 mln</i>	2020	2021	2022	2023	2024
Begrotingstotaal MJR	80,5	83,9	80,6	81,8	82,5
Kasgeldlimiet = 23%	18,5	19,3	18,5	18,8	19,0
Renterisiconorm = 30%	24,2	25,2	24,2	24,6	24,8

B.2 Bepaling van de financieringsbehoefte 2020

Op basis van onderstaande aspecten kan de financieringsbehoefte voor 2020 worden berekend op een bedrag van € 33,5 mln (€ 41,3 + 16,2 – 24,0 mln), te financieren met langlopende geldleningen. Voor de berekening van de rentegevolgen 2020 is uitgegaan van een renteniveau van 2,25% voor nieuwe leningen.

- het investeringsvolume 2020: € 41,3 mln (zie paragraaf 6.2);
- de te betalen aflossingen op geldleningen in 2020: € 16,2 mln;
- de begrote afschrijvingen in 2020: € 24,0 mln;
- er wordt geen voorziening aangehouden.

B.3 Kas- en liquiditeitenbeheer

Volgens de gehanteerde uitgangspunten zal de financiering van kortlopende schulden de komende jaren ca. 2,5 tot 3% goedkoper zijn dan die van langlopende schulden. In het verleden werd zo veel mogelijk gestreefd naar een gemiddelde nulstand van het rekening-courantsaldo, waarbij fluctuaties rond dit nulpunt onvermijdelijk waren wegens het niet-synchroon lopen van de uitgaven en ontvangsten. Teneinde te kunnen profiteren van de goedkopere korte rentetarieven, is deze lijn bewust losgelaten. Voorwaarde daartoe blijft uiteraard dat wij binnen de marges van de kasgeldlimiet blijven.

Met andere woorden: per jaar is een negatief rekening-courantsaldo acceptabel, zelfs opportuun, mits dit de limiet van € 18,5 mln (voor het jaar 2020) niet te boven gaat.

Wanneer het negatieve saldo in rekening-courant (te) groot wordt, vindt telkens een afweging plaats wanneer en tot welk bedrag een vaste geldlening moet worden opgenomen resp. een kortlopende kasgeldlening moet worden aangetrokken.

Met de introductie van schatkistbankieren is het uitzetten van overtollige kasgelden in deposito niet meer aan de orde. Bij een rekening-courantsaldo > ca. € 550.000, dagelijks te beoordelen, is het WBL vanaf begin 2014 verplicht de overtollige middelen uit te zetten bij de schatkist.

Het vigerende financieringsstatuut bevat adequate procedurebeschrijvingen voor het aantrekken van geldleningen en/of kasgeldleningen.

7.8.2 Risicoparagraaf

Het Waterschapsbedrijf Limburg loopt bij de taakuitoefening bepaalde risico's waarvan onderstaand een aantal structurele risico's worden benoemd:

- financiële risico's t.a.v. de energieprijzen;
- afzetbeperkingen van zuiveringsslib;
- bedrijfsonzekerheid van de slibdroger;
- het niet verzekerd brandschaderisico van de installaties;
- milieuaansprakelijkheid.

Ter dekking van niet begrote kosten en risico's van materiële omvang worden in het kader van risicomanagement om de twee jaar risicoanalyses uitgevoerd en risico's opnieuw beoordeeld. Op basis van de laatste risico-inventarisatie (in 2018) is besloten om een algemene reserve aan te houden ad € 2,0 mln. Dit bedrag komt overeen met de geïnventariseerde risico's bij een veronderstelde kans van optreden van 10% voor de categorie middelgrote risico's.

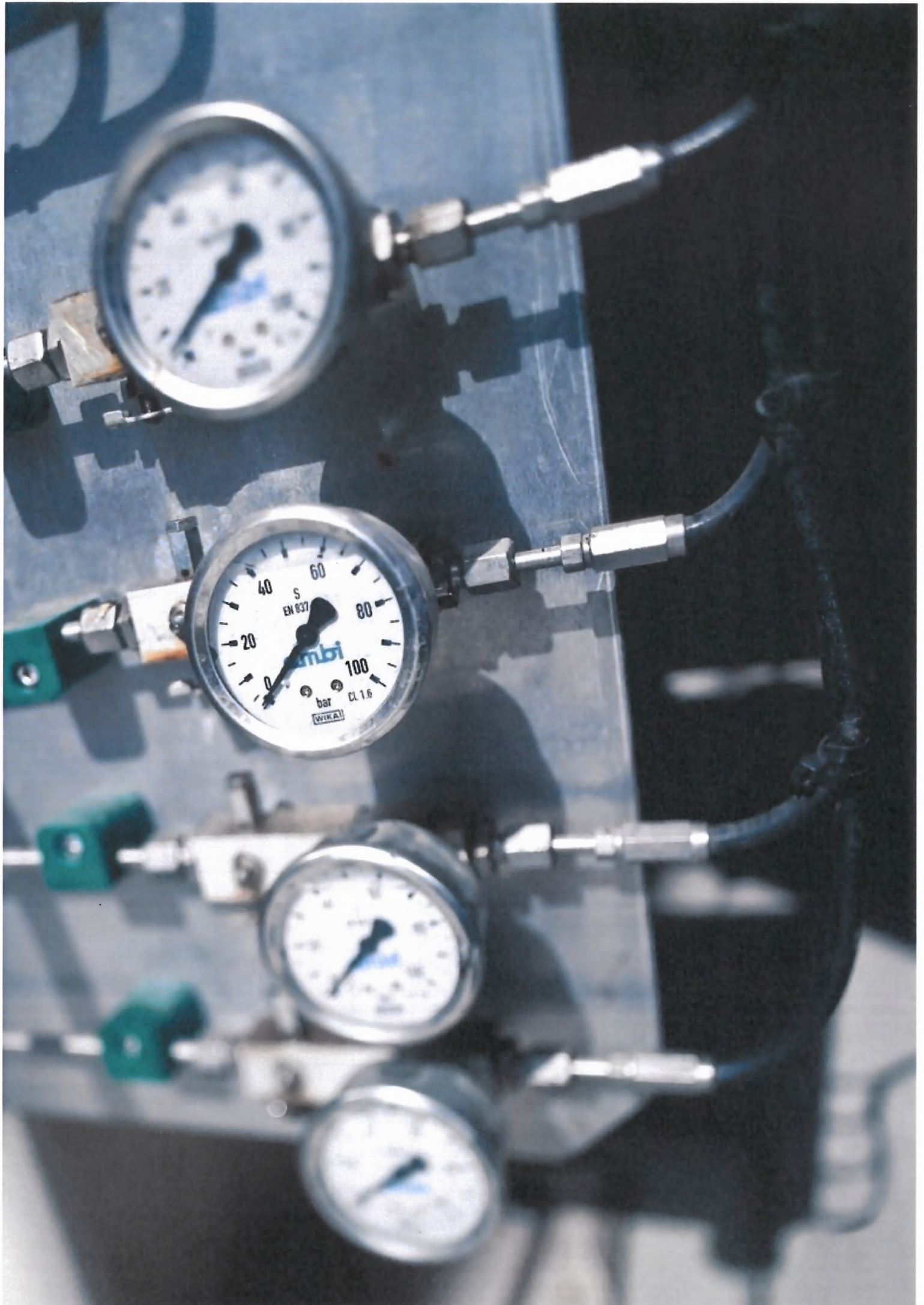

8 Exploitatie-uitgaven Meerjarenraming naar BBP-opzet

Onderstaand wordt een overzicht getoond van de ontwikkeling van de netto kosten naar beleidsvelden en beleidsproducten volgens de BBP-opzet (Beleids- en Beheer- Producten).

NETTO - KOSTEN Exploitatie-uitgaven		MJR 2019	MJR 2020	MJR 2021	MJR 2022	MJR 2023	MJR 2024
(Bedragen x 1.000 euro)							
1	Planvorming	520	693	710	720	737	754
11	Eigen plannen	520	693	710	720	737	754
			0				
2	Zuiveringstechnische werken	66.694	70.633	73.555	69.900	70.820	71.144
21	Getransporteerd afvalwater	11.046	13.615	13.763	13.765	13.956	13.878
22	Gezuiverd afvalwater	38.755	40.909	43.590	40.885	41.458	41.570
23	Verwerkt slib	16.893	16.109	16.202	15.250	15.406	15.696
4	Beheersing van lozingen	300	-52	-113	-79	-87	-100
41	WVO-vergunningen en meldingen	296	0				
42	Handhaving WVO		0				
43	Rioleringsplannen en subsidies lozingen	4	-52	-113	-79	-87	-100
6	Bestuur en externe communicatie	1.958	2.981	3.228	3.368	3.517	3.703
61	Bestuur	1.854	2.388	2.630	2.763	2.902	3.081
62	Externe communicatie	104	593	598	605	615	622
81	Dekkingsmiddelen	292	304	313	319	328	335
8101	Onvoorzien	292	304	313	319	328	335
	TOTAAL Netto - kosten	69.764	74.559	77.693	74.228	75.315	75.836
	Bijdrage van de Waterschap	69.764	74.559	77.693	74.228	75.315	75.836
	Exploitatie-resultaat	0	0	0	0	0	0

9 De Begroting 2020 (naar kostendragers + naar kostensoorten)

9.1 DE BEGROTING 2020 NAAR KOSTENDRAGERS

Onderstaand wordt een overzicht getoond van de bruto kosten en van de netto kosten naar beleidsvelden en beleidsproducten. De netto kosten worden volledig toegerekend aan de kostendrager zuiveringsbeheer.

Begroting 2020 (Bedragen x 1.000 euro)		Bruto kosten	Baten WBL	Netto kosten	Aandeel Zuiveringsbeheer	Aandeel Watersysteem
1	Planvorming	693	0	693	693	
11	Eigen plannen	693	0	693	693	
2	Zuiveringstechnische werken	73.049	2.416	70.633	70.633	
21	Getransporteerd afvalwater	14.959	1.343	13.616	13.616	
22	Gezuiverd afvalwater	41.876	967	40.909	40.909	
23	Verwerkt slib	16.214	106	16.108	16.108	
4	Beheersing van lozingen	264	316	-52	-52	
41	WVO-vergunningen en meldingen	0	0	0	0	
43	Rioleringsplannen en subsidies lozingen	264	316	-52	-52	
6	Bestuur en externe communicatie	3.031	50	2.981	2.981	
61	Bestuur	2.438	50	2.388	2.388	
62	Externe communicatie	593	0	593	593	
81	Dekkingsmiddelen	304	0	304	304	
8101	Onvoorzien	304	0	304	304	
8102	Mutatie algemene reserve	0	0	0	0	
				0	0	
				0	0	
				0	0	
	Geactiveerde lasten	2.172	2.172	0	0	
01	Geactiveerde lasten bouw projecten	2.172	2.172	0	0	
Totaal		79.513	4.954	74.559	74.559	
				Bijdrage Waterschap	74.559	
				Exploitatie-saldo 2020	0	

Naast de uitsplitsing van de begroting naar het aandeel dat betrekking heeft op de Zuiveringsheffing resp. op de Watersysteemheffing (zie vorige pagina), is een vergelijking van de netto-kosten relevant.

Deze vergelijkende opstelling wordt onderstaand gepresenteerd.

Vergelijking van de NETTO - KOSTEN		Rekening	Begroting	Begroting
(Bedragen x 1.000 euro)		2018	2019	2020
1	Planvorming	481	520	693
11	Eigen plannen	481	520	693
2	Bouw / exploitatie zuiveringstechnische werken	68.590	66.694	70.633
21	Getransporteerd afvalwater	10.424	11.046	13.615
22	Gezuiverd afvalwater	38.874	38.755	40.909
23	Verwerkt slib	19.292	16.893	16.109
4	Beheersing van lozingen	130	300	-52
41	WVO-vergunningen en meldingen	272	296	0
43	Rioleringsplannen en subsidies lozingen	-142	4	-52
6	Bestuur en externe communicatie	318	1.958	2.981
61	Bestuur	202	1.854	2.388
62	Externe communicatie	116	104	593
81	Dekkingsmiddelen	-1.236	292	304
8101	Onvoorzien	0	292	304
8102	Mutatie algemene reserve	-1.236		
91	Laboratoriumwerk voor WRO/ WPM			
9115	Kostenaandeel voor LAB-werkzaamheden			
	Totaal Netto - kosten	68.283	69.764	74.559
	Bijdrage van de Waterschap	68.344	69.764	74.559
	Exploitatie-saldo	61	0	0

9.2 DE BEGROTING 2020 + MJR NAAR KOSTEN- EN OPBRENGSTSOORTEN

9.2.1 De Begroting 2020 + MJR naar kostensoorten

Het presenteren van de Begroting naar Kosten- en Opbrengstsoorten, gebaseerd op de BBVW-richtlijnen, is een comptabele verplichting. Onderstaand wordt de begroting naar kostensoorten weergegeven (x € 1.000). Voor de begroting naar opbrengstsoorten, zie de opvolgende paragraaf.

Omschrijving (bedragen x € 1.000)	Rekening 2018	Begroot 2019 Primitief	mutatie	Begroot 2020	Meerjarenraming			
					2021	2022	2023	2024
43 Rente en afschrijvingen	25.840	26.340	2.761	29.102	31.136	27.003	26.933	26.801
4101 Externe rentelasten	4.428	4.768	250	5.018	5.407	5.430	5.621	5.936
4102 Interne rentelasten	39		50	50	50	50	50	50
4103 Afschrijving	21.373	21.572	2.461	24.033	25.679	21.524	21.262	20.815
42 Totaal personeelslasten	16.447	15.730	3.272	19.002	19.497	19.867	20.473	21.022
4201 Salarissen	9.064	10.990	2.568	13.558	13.945	14.196	14.646	15.094
4202 Sociale lasten	2.240	2.692	731	3.423	3.509	3.580	3.695	3.807
4204 Overige personeelslasten	933	752	171	923	941	960	979	1.055
4205 Personeel van derden	4.055	1.135	-149	986	1.014	1.042	1.062	973
4206 Voormalig personeel en bestuur	154	162	-49	113	87	89	91	93
43 Totaal goederen en diensten van derden	32.334	31.911	75	31.986	32.839	33.321	34.039	34.305
4301 Duurzame gebruiksgoederen	360	448	220	668	582	647	709	618
4302 Overige gebruiks- en verbruiksgoederen	3.884	3.665	332	3.997	3.877	3.948	4.028	4.109
4303 Energie	6.110	7.201	-244	6.958	6.984	6.985	7.014	7.043
4304 Huren en rechten	177	213	-67	147	151	154	158	162
4307 Verzekeringen	158	147	7	154	157	160	164	167
4308 Belastingen	865	959	23	982	1.002	1.022	1.042	1.063
4309 Onderhoud door derden	9.352	9.218	100	9.318	9.861	9.968	10.296	10.196
4310 Overige diensten door derden	11.427	10.060	-298	9.762	10.225	10.436	10.629	10.948
44 Totaal bijdragen aan derden	32.334	31.911	75	31.986	32.839	33.321	34.039	34.305
4401 Bijdrage aan bedrijven								
4402 Bijdragen aan overheden	65	69	77	146	149	73	75	76
45 Totaal toevoegingen aan voorzieningen								
4501 Toevoegingen aan voorzieningen	-101	151	-151					
4502 Onvoorzien		292	12	304	313	319	328	335
Totaal Bruto Kosten	74.585	74.493	6.047	80.540	83.935	80.583	81.848	82.540
Totaal middelen	74.646	74.493	6.047	80.540	83.935	80.583	81.848	82.540
Explicite -saldo	61							

9.2.2 De Begroting 2020 + MJR naar opbrengstsoorten

Overeenkomstig de comptabele verplichting, worden onderstaand de baten volgens begroting naar opbrengstsoorten weergegeven (x € 1.000).

Omschrijving (bedragen x € 1.000)	Rekening 2018	Begroot 2019 Primitief	mutatie	Begroot 2020	Meerjarenraming			
					2021	2022	2023	2024
81 Financiële baten	49	50		50	50	50	50	50
8101 Externe rentebaten	10							
8102 Interne rentebaten	39	50		50	50	50	50	50
8103 Dividenden en bonusuitkeringen								
82 Personeelsbaten	53							
8201 Baten ivm salarissen en sociale lasten								
8202 Uitkering van personeel								
8203 Uitkering van personeel aan Verdygo BV	53							
83 Goederen en diensten aan derden	3.121	2.577	161	3.005	3.141	3.182	3.242	3.302
8301 Verkoop van grond	1							
8302 Verkoop van duurzame goederen	5							
8303 Verkoop van overige goederen	16	42	1	43	43	44	45	46
8304 Opbrengst uit grond en water	48	27		27	27	27	27	27
8305 Huuropbrengst uit overige eigendommen	824	814	46	862	902	939	968	977
8306 Diensten voor derden	2.228	1.694	114	2.073	2.168	2.172	2.211	2.252
84 Bijdragen van derden	67	572	182	754	768	782	796	810
8401 Bijdragen van overheden	67	572	182	754	768	782	796	810
8402 Bijdragen van overigen								
86 Interne verrekeningen	3.012	1.530	-13	2.172	2.284	2.342	2.445	2.541
8601 Onttrekkingen aan voorzieningen								
8602 Onttrekkingen aan reserves	1.236							
8603 Geactiveerde lasten	1.776	1.530	-13	2.172	2.284	2.342	2.445	2.541
Totaal opbrengsten WEL	6.302	4.729	1.252	5.981	6.242	6.355	6.533	6.704
Bijdrage van de beide Waterschappen	68.344	69.764	4.795	74.559	77.693	74.228	75.315	75.836
Totaal Middelen	74.646	74.493	6.047	80.540	83.935	80.583	81.848	82.540

9.3 BEGROTING 2020: DE BIJDRAGE VAN HET WATERSCHAP LIMBURG

De aan het Waterschapsbedrijf Limburg opgedragen taken worden gefinancierd door de deelnemer aan de gemeenschappelijke regeling (Waterschap Limburg). Vertrekpunt hiervoor vormt de vastgestelde begroting voor het WBL (kostendrager zuiveringsbeheer); zie hiervoor hoofdstuk 6, pagina 39.

Van de aldus bepaalde bijdrage wordt door het waterschap per maand een betaling verricht aan het WBL, ter grootte van de jaarbijdrage gedeeld door 12.

Postbus 1315 | 6040 KH
Roermond
088 8420000 | info@wbl.nl | wbl.nl